

OBRANA

**Zimný výcvik
v horských
podmienkach**

**Neznámy hrdina
Michal Strank**

**Športovci
roka**

Vojenský historický ústav jubiluje

Majstri vojenského plávania

Katedra telesnej výchovy a športu Akadémie ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši usporiadala už 16. ročník Majstrovstiev Ozbrojených síl SR vo vojensko-praktickom plávaní. Tridsaťjeden vojakov zo štrnástich útvarov a zariadení OS SR súťažilo v plaveckých disciplínach 100 m ABC v základnom potápačskom vybavení, 100 m v poľnej rovnošate vz. 85, 100 m ťahanie bremena, 50 m plávanie s maketou zbrane, plávanie 25 m pod vodou a 200 m branné preteky. „V prípade rovnosti bodov o poradí rozhodol výsledok v branných pretekoch,“ spresnil hlavný rozhodca súťaže Marek Marcinčin. Víťazom odovzdal ceny riaditeľ súťaže – vedúci Katedry telesnej výchovy a športu AOS Dušan Litva. Medzi nimi stál i čatár Marek Sovský, ktorý sa zúčastnil na všetkých ročníkoch a 13-krát získal zlato.

Text: Alena Haragová
Foto: Danuša Spilá

Víťazi

Ženy: voj. Nikol Zacharová (AOS Liptovský Mikuláš)

Muži do 30 rokov: slob. Tomáš Puchlý (4444 Hlohovec)

Muži do 40 rokov: čat. Marek Sovský (4405 Nitra)

Muži nad 40 rokov: mjr. Peter Gerec (AOS Liptovský Mikuláš)

Isto nie náhodou v čase, keď sympatie k extrémistickým ideám na Slovensku šokujúco rastú, udelil minister obrany Peter Gajdoš Pamätnú medailu k 75. výročiu Slovenského národného povstania a skončenia druhej svetovej vojny 108 mestám a obciam, ktoré počas vojny vypálili nacisti. Symbolický význam malo i dejisko slávnosti – Pamätník Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici.

Režim založený na myšlienkach národného socializmu spočiatku nepochybne mnohým prišiel ako skvelý nápad a záchrana krajín zbídačených Veľkou vojnou i hospodárskou krízou. Čoskoro sa však vymkol spod kontroly, noriem i zdravého rozumu a výsledkom bola katastrofa globálneho rozsahu.

Nacisti a ich domáci prísluhovači vypálili 111 slovenských obcí. Ich represálie si na Slovensku vyžiadali 5 304 obetí. Z územia Slovenska bolo v rokoch 1939 – 1945 odvečených do koncentračných táborov viac než 80 000 ľudí. Takmer 70 000 z nich sa nikdy nevrátilo.

Je nevyhnutné uchovávať v živjej pamäti zlo zakódované v génoch nacizmu aj iných totalít, pripomínať si obeť a tiež hrdinov, ktorí svetu vydobyli slobodu a mier. Nedopustiť, aby sa opäť k moci dostali veľkoihubí podvodníci a klamári, schopní priviesť svet do záhuby.

V bansko-bystrickom Pamätníku SNP minister obrany poctil medailami aj 35 významných osobností protifašistického odboja. Mnohých in memoriam, aj zopár veteránov, ktorí sú ešte medzi nami. Medailou ocenil i prácu Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov – a náš mesačník.

A opäť to bol silný symbol: zoznam, ktorý sa začínal menami generálov Goliana a Viesta, uzatvorila Obrana. Prírodzene, že medaila je ocenením práce všetkých autorov i redaktorov, minulých aj súčasných. Zároveň je pre nás i záväzkom robiť ešte viac preto, aby sme nezabúdali na vysokú cenu slobody.

V neposlednom rade však patrí aj vám – čitateľom, ktorí nás svojím záujmom presvedčajú o tom, že naša práca má význam, a motivujú k úsilu byť každým vydaním časopisu čoraz lepší.

Čo ešte možno dodať? Hádám len: **ĎAKUJEME!**

PhDr. Miloslav Ščepka
vedúci oddelenia rezortnej tlače

8

14

16

19

28

34

- 4 Horúci január na Strednom východe
- 8 Zimný výcvik v horských podmienkach
- 13 Českí vojaci v najvyššej pohotovosti
- 14 Neznámy hrdina Michal Strank
- 16 Rozhovor s náčelníkom Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generálom Danielom Zmekom
- 19 Téma: 25 rokov Vojenského historického ústavu

- 24 Lietajúci kombajn ľudovej armády Iliušin Il-2
- 28 Veterán zo Siene slávy pplk. Štefan Rigas
- 31 Deň delostrelectva a raketového vojska
- 32 Zápas o trón a Dóžovo povstanie
- 34 Najlepší poddôstojník nrtm. Andrej Brzuľa
- 36 Ordinariát a EPS v roku 2020
- 38 Športovci minulého roka
- 41 The Battle of Iwo Jima
- 44 Turistika v zime
- 46 Slováci na bojiskách druhej svetovej vojny

ČÍSLO MESIACA 70 000

Viac ako 70 000 príslušníkov Sovietskej armády opustilo územie Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky v rámci naplňovania dohody o odsune sovietskych vojsk, ktorú 26. februára 1990 v Moskve podpísali Michail Gorbačov s Václavom Havlom. Poslední sovietski vojaci odišli zo Slovenska 22. decembra 1990.

NA TITULNEJ STRANE: Jubilujúci Vojenský historický ústav sa stará aj o pamätníky na Dukle a vo Svidníku • Foto: Vojenský historický ústav

Horúci január

Prvé dni nového roka 2020 priniesli náhle zostrenie napätia na Strednom východe.

3. januára 2020

Pri útoku na konvoj v blízkosti bagdadskeho letiska v Iraku skoro ráno zahynuli veliteľ špeciálnych jednotiek Kuds iránskych revolučných gárd Kásem Solejmání a zástupca veliteľa irackých Jednotiek ľudovej mobilizácie podporovaných Iránom abú Mahdí Muhandis. Pentagón uviedol, že Solejmáního zabil americká armáda na rozkaz prezidenta USA.

„Veľký iránsky štát a ďalšie slobodné krajiny sa pomstia za tento príšerný kriminálny čin zločinnej Ameriky,“ vyhlásil iránsky prezident Hasan Rúhání. Dočasný iracký premiér Ádil Abdal Mahdí odsúdil americký útok ako agresiu, ktorá vyvolá pustošivú vojnu.

Americký prezident Donald Trump uviedol, že generál Solejmání plánoval útoky na Američanov a mal byť zabitý už dávno.

4. januára

Tisíce Iračanov sa v Bagdade zúčastnili na rozlúčkovom obrade na počesť iránskeho generála a príslušníkov irackých milícií, ktorí prišli o život počas amerického leteckého útoku.

Rusko a Čína uviedli, že útok bol porušením Charty OSN.

5. januára

Na smútočnom sprievode za Kásama Solejmáního sa zúčastnili desaťtisíce Iráncov.

Iracký parlament požiadal o ukončenie prítomnosti zahraničných vojakov v krajine. Sunnitskí a kurdskí zákonodarcovia sa na zasadnutí parlamentu nezúčastnili.

V blízkosti veľvyslanectva USA v Bagdade dopadli dve rakety. Išlo o štrnásty útok na zariadenia USA za posledné dva mesiace.

Donald Trump uviedol, že v prípade iránskeho útoku Spojené štáty veľmi rýchlo a veľmi tvrdo udrú na 52 iránskych cieľov.

Irán oznámil, že prestáva dodržiavať obmedzenia vyplývajúce z jadrovej dohody z roku 2015, ktoré mu nepovoľovali vlastniť materiál na výrobu jadrových zbraní.

6. januára

Americká armáda oznámila, že sa pripravuje na odchod z Iraku. Americký minister obrany Mark Esper však vzápätí túto informáciu poprel. Donald Trump pohrozil Iraku prísnyimi sankciami,

ak jeho vláda vyhovie požiadavke parlamentu na odchod amerických vojakov.

Státisíce Iráncov sa v Teheráne za účasti iránskeho najvyššieho duchovného vodcu ajatolláha Alího Chameneího zúčastnili na smútočnej ceremónii za generála Solejmáního.

Generálny tajomník NATO Jens Stoltenberg po zasadnutí Severoatlantickej rady uviedol, že spojenci dočasne zmrazili výcvikovú misiu v Iraku.

Generálny tajomník OSN António Guterres vyzval na zníženie geopolitického napätia, ktoré je podľa neho na najvyššej úrovni v tomto storočí.

7. januára

USA odmietli vydať víza iránskemu ministrovi zahraničných vecí, ktorý sa chcel zúčastniť na zasadnutí Bezpečnostnej rady OSN v New Yorku.

Iránsky parlament schválil návrh zákona označujúceho všetkých príslušníkov amerických ozbrojených síl, zamestnancov Pentagónu a spojených organizácií za teroristov. Zároveň schválil zvýšenie rozpočtu pre iránske revolučné gardy o 200 miliónov eur.

Najmenej 56 mŕtvych a 213 ranených si vyžiadala hystéria, ktorá vypukla na pohrebe generála Solejmáního v meste Kermán. Iránske úrady sa rozhodli pohreb odložiť.

Slovenskí vojaci umiestnení v Iraku na výcvikovej misii NATO boli dočasne premiestnení do inej krajiny.

8. januára

Solejmáního pochovali v Kermáne ako mučeníka.

Iránske ozbrojené sily odpálili najmenej desať balistických rakiet na dve vojenské základne v Iraku, v ktorých sa nachádzajú americké jednotky. Donald Trump potvrdil, že útok si nevyžiadala žiadnych mŕtvych ani zranených.

Irackí protivládni demonštranti zakladali ohne a blokovali ulice v Bagdade počas protestu proti iránskemu útoku na vojenské základne v Iraku.

Iránske revolučné gardy pohrozili, že ak by USA podnikli odvetný útok na Irán, zaútočia na ciele v Spojených štátoch, Dubaji a Izraeli.

Židovská náboženská obec v Iráne potvrdila svoju vernosť iránskej revolúcii, vyslovila sústrasť Solejmáního pozostalým a vyjadрила nádej, že Boh pomstí jeho smrť.

Pápež František varoval, že zvyšujúce sa napätie medzi USA a Iránom by mohlo prerásť do rozsiahlejšieho konfliktu.

Krátko po štarte sa na predmestí Teheránu zrútilo ukrajinské dopravné lietadlo Boeing 737-800 spoločnosti Ukraine International Airlines (UIA) smerujúce do Kyjeva. Havária si vyžiadala životy 82 iránskych občanov, 63 Kanaďanov iránskeho pôvodu, jedenástich Ukrajincov, desiatich Švédov, štyroch Afgancov, troch Nemcov a troch občanov Británie. Podľa Iránu príčinou havárie boli technické problémy.

9. januára

Koalícia pod vedením Spojených štátov, ktorá pomáha irackým silám bojovať proti extrémistom z organizácie Islamský štát, potvrdila, že pozastavila vojenské aktivity v Iraku, aby sa mohla sústreďiť na ochranu vlastného personálu.

Kanadský premiér Justin Trudeau vyhlásil, že ukrajinské dopravné lietadlo bolo zostrelené iránskou raketovou strelou. Irán jeho tvrdenia odmietol.

10. januára

Iracký premiér požiadal amerického ministra zahraničných vecí, aby vyslal do Iraku delegáciu, ktorej úlohou bude vypracovať mechanizmus odsunu amerických vojakov. „Akákoľvek delegácia vyslaná v súčasnosti do Iraku by sa venovala diskusiám o tom, ako sa čo najlepšie opäť prihlásiť k nášmu strategickému partnerstvu. Nie diskusiám o stiahnutí vojakov, ale o našom správnom, náležitom silovom pôsobení na Blízkom východe,“ reagovalo americké ministerstvo zahraničných vecí.

11. januára

Donald Trump vyhlásil, že Kásom Solejmání plánoval útoky na štyri veľvyslanectvá Spojených štátov, pravdepodobne aj na ambasádu v Bagdade.

Irán priznal, že jeho ozbrojené sily zostrelili ukrajinské lietadlo, pretože si ho pomýlili s riadenou strelou.

Iránska polícia rozohnala dav, ktorý sa zišiel v Teheráne, aby si uctil pamiatku obetí zostreleného ukrajinského lietadla. Medzi účastníkmi akcie bol aj britský veľvyslanec, ktorého zadržali za údajné nabádanie na protivládne protesty.

12. januára

Iránske vedenie nariadilo rozmiestniť v Teheráne príslušníkov bezpečnostných zložiek pre obavy z ďalších pouličných protestov.

Británia, Francúzsko a Nemecko vyzvali Irán, aby rešpektoval záväzky z dohody o jadrovom programe podpísanej v roku 2015.

Demonštranti v Teheráne podpálili vlajku Spojeného kráľovstva a skandovali „smrť Británii“.

Leteckú základňu v Iraku, ktorú využíva aj americká armáda, zasiahli štyri rakety.

13. januára

Americký prezident schválil plán na likvidáciu iránskeho generála Kásema Solejmáního už pred siedmimi mesiacmi, ak by zvýšená agresivita Iránu zapríčinila smrť čo i len jedného Američana.

14. januára

Irán varoval Britániu, Francúzsko a Nemecko pred následkami ich rozhodnutia spustiť mechanizmus na riešenie sporov zahrnutý v jadrovej dohode s Iránom z roku 2015.

15. januára

Iránsky minister zahraničných vecí Mohammad Džavád Zaríf priznal, že vedenie krajiny Iráncom klamalo o havárii ukrajinského civilného lietadla.

16. januára

Iránsky prezident Hasan Rúhání vyhlásil, že dialóg so svetom je i napriek napätiu stále možný. Zdôraznil, že Teherán pracuje na tom, aby predišiel vojne.

Americká armáda obnovila v Iraku operácie proti extrémistom z Islamského štátu.

Pripravil: Miloslav Ščepka

Foto: TASR

Salvy privítali nový rok

Prvého januára vypálili vojaci z Tyršovho nábrežia v Bratislave dvadsať slávnostných delostreleckých sálv. Už tradične si tak pripomenuli výročie vzniku Slovenskej republiky a tiež slovenských ozbrojených síl. Minister obrany Peter Gajdoš poďakoval vojakom a zamestnancom rezortu za prácu v uplynulom roku a zaželel do nového veľa zdravia. Novoročné delostrelecké salvy zo šiestich 122-milimetrových húfnic HD-30A vypálili príslušníci samohybného delostreleckého oddielu z Michaloviec pod velením veliteľa 2. palebnej batérie kapitána Michala Németha. Celkovo sa na podujatí podieľalo viac ako päťdesiat profesionálnych vojakov s 26 kusmi techniky.

Foto: Ján Koller

Slávili sme výročie

Zamestnanci ministerstva obrany a vojaci si 7. januára slávnostným zhromaždením pripomenuli 27. výročie vzniku Slovenskej republiky a Ozbrojených síl SR. „Verím, že v novom roku vydá každý z nás zo seba maximum, aby sme spoločne splnili úlohy v prospech Slovenskej republiky a našich ozbrojených síl,“ povedal v príhovore minister obrany Peter Gajdoš. Zdôraznil, že cesta k samostatnému štátu nebola jednoduchá. „O to ťažšie je sledovať, že viac než tridsať rokov od Nežnej revolúcie opäť zväzujeme boj o demokraciu a zachovanie základných hodnôt a princípov.“ Výročie vzniku SR a ozbrojených síl si slávnostnými zhromaždeniami a nástupmi pripomenuli aj v jednotlivých veliteľstvách, útvaroch a posádkach OS SR.

Foto: Ivan Kelement

O spolupráci s Izraelom

Na prvej návšteve rezortu obrany prijal minister obrany SR Peter Gajdoš nového izraelského veľvyslanca na Slovensku Boaza Modaia. Diskutovali o aktuálnych otázkach obrany, bezpečnosti a venovali sa aj možnostiam rozvoja bilaterálnej spolupráce. „Možnosti našej vzájomnej spolupráce v oblasti bezpečnosti a obrany medzi oboma štátmi predstavujú príležitosť, ako posilniť spôsobilosti našich krajín, a tiež priestor na výmenu skúseností v oblasti vzdelávania, ako aj výcviku,“ uviedol minister. Izraelského veľvyslanca Modaia zároveň informoval o možnostiach, ktoré ponúkajú špičkové Výcvikové a testovacie centrum radiačnej, chemickej a biologickej ochrany v Zemianskych Kostolnoch a Centrum výcviku Lešť.

Pre životné prostredie

Ministerstvo obrany SR získalo z Operačného programu Kvalita životného prostredia nenávratné príspevky vo výške viac ako 2,7 milióna eur na sanáciu environmentálnych záťaží v kasárňach Sliach a Jamník-Mokrad. Všetky potrebné sanačné práce, ako aj odborný geologický dohľad a čiastočne tiež mzdy zamestnancov projektov tak budú financované z eurofondov. „Vďaka ďalším dvom úspešným projektom odstránime škody na životnom prostredí, ktoré vznikli ešte v rokoch 1957 – 1989. Ziskom peňazí z eurofondov zároveň šetríme finančné prostriedky nášho rezortu, ktoré sa tak môžu použiť napríklad na modernizačné projekty,“ povedal minister Gajdoš. Rezort obrany v roku 2019 získal na sanáciu environmentálnych záťaží takmer 9 miliónov eur, za ktoré bude sanovať viac ako 15 000 m² pôdy v Martine, Michalovciach, Piešťanoch, Sliachi a Jamníku-Mokradi, aby odstránil environmentálne záťaže a obmedzil ďalšie šírenie znečisťujúcich látok v podzemnej vode, pôde a horninovom prostredí.

S veľvyslancom Pakistanu

Minister obrany SR Peter Gajdoš na pôde ministerstva rokovával s veľvyslancom Pakistanu Mansoorom Ahmadom Khanom. Počas svojho prvého stretnutia venovali pozornosť bilaterálnej spolupráci oboch krajín v oblasti bezpečnosti a obrany, ako aj možnostiam spoločného vzdelávania a výcviku príslušníkov ozbrojených síl. „Priestor na spoluprácu oboch krajín je predovšetkým v oblasti vzdelávania a výcviku, a to aj vďaka jedinečným výcvikovým priestorom, ktoré môžu Ozbrojené sily SR v rámci svojich kapacít ponúknuť,“ povedal Peter Gajdoš. Minister vyzdvihol možnosť účasti na medzinárodnom kurze dôstojníkov ISOC v rámci programu DEEP, ktorý organizuje Akadémia ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši. Veľvyslanca M. A. Khana informoval tiež o realizovaných modernizačných projektoch v rámci OS SR, ako aj o plnení záväzkov SR, ktoré jej vyplývajú z členstva v NATO a EÚ.

Pozdravy do zahraničia

Minister obrany SR Peter Gajdoš a náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generál Daniel Zmeko sa cez videohovory spojili s vojakmi, ktorí aj počas vianočných sviatkov plnili úlohy v zahraničí v rámci medzinárodného krízového manažmentu. Poďakovali im za ich službu a zaželeli pokojné sviatky. Ocenili vysoké nasadenie a zodpovedné plnenie úloh slovenských vojakov v zahraničných operáciách a misiách počas celého roka 2019.

Pocia vypáleným obciam

Minister obrany SR Peter Gajdoš s generálnym tajomníkom služobného úradu ministerstva obrany Jánom Holíkom 23. januára v priestoroch Múzea SNP v Banskej Bystrici ocenili 108 miest a obcí vypálených počas druhej svetovej vojny. Pamätnou medailou k 75. výročiu Slovenského národného povstania a skončenia druhej svetovej vojny ocenili aj 35 významných osobností SNP. „Je dôležité o týchto udalostiach hovoriť, aby si mladá generácia vedela vytvoriť vlastný názor a nepodľahla silnejúcim myšlienkam extrémizmu,“ zdôraznil minister Gajdoš.

Noví generáli

Na základe vládou schváleného návrhu ministra obrany prezidentka Slovenskej republiky a hlavná veliteľka Ozbrojených síl SR Zuzana Čaputová 15. januára vymenovala príslušníkov OS SR plukovníkov gšt. Ivana Baloga a Vladimíra Lengvarského do prvej generálskej hodnosti „brigádny generál“. Zároveň povýšila do hodnosti „generálporučík“ doterajšieho generálmajora Josefa Pokorného. Za prejavenu dôveru poďakoval v mene všetkých novovymenovaných brigádny generál Ivan Balog, veliteľ 1. mechanizovanej brigády v Topoľčanoch: „Je pre nás ctou, že sme dostali túto príležitosť. Sľubujeme, že budeme zaisťovať bezpečnosť Slovenskej republiky a nesklameme preukázanú dôveru.“

Pán Boh, mlieko, med a cesnak

Minister Gajdoš navštívil v Žiline účastníka národného boja za oslobodenie vojnového veterána Františka Mareka, ktorý začiatkom januára oslávil 100. narodeniny, a odovzdal mu Pamätnú medailu k 75. výročiu Slovenského národného povstania a skončenia druhej svetovej vojny.

František Marek bol príslušníkom 2. technickej divízie v Taliansku. Vo februári 1944 sa pridá k skupine partizánov v Ríme. V marci ho zajali nacisti. V apríli 1945 dobrovoľne vstúpil do 1. čs. divízie. „Pán Boh, mlieko, med, cesnak a nehnevať sa,“ prezradil František Marek ministrovi svoj recept na dlhovekosť.

Spomienka na tragédiu

Obete najväčšej leteckej tragédie v dejinách Slovenska si 19. januára počas pietnej spomienky v obci Hejce a na vrchu Borsó uctil minister obrany Peter Gajdoš spolu s maďarským rezortným kolegom Tiborom Benkőm, náčelníkom Generálneho štábu OS SR generálom Danielom Zmekom a ďalšími predstaviteľmi oboch krajín. Vzdali úctu slovenským vojakom, ktorí pred štrnástimi rokmi zahynuli pri havárii lietadla An-24 počas návratu z misie KFOR.

„Slovensko si pamätá 19. január 2006 ako čierny deň svojej histórie. Štyridsaťdva rodín prišlo o svojich najbližších a my ostatní o skvelých kolegov a odborníkov. Ani po štrnástich rokoch sa sem nedá prísť zo zvyku či z povinnosti, ale iba z úprimného záujmu vyjadriť úctu hrdinom,“ uviedol minister.

„S vojakmi, ktorí prišli o život pri tejto nehode, som osobne spätý. Je podstatné, aby sme si túto tragédiu každý rok pripomínali, a tiež aj pamiatku ďalších našich vojakov, ktorí položili životy v prospech Slovenskej republiky za jej hranicami,“ povedal náčelník Generálneho štábu OS SR gen. Daniel Zmeko.

Foto: Ivan Kelement

Mrazivá lekcia

Príslušníci ozbrojených síl sa pri svojej činnosti či výcviku v horských podmienkach dostávajú do nebezpečných situácií. Na to, aby ich zvládli a zabezpečili splnenie svojej úlohy, slúži aj špeciálny kurz Mountain Winter.

„Pre prežitie človeka zasypaného lavínou je rozhodujúci čas. Ak ho nájdeme do 15 až 18 minút, má deväťdesiatpercentnú nádej na prežitie.“

major Igor Lišaník
vedúci oddelenia taktického výcviku CV Lešť

Kurz sa uskutočnil v polovici januára v Centre výcviku Lešť. Vedúci oddelenia taktického výcviku CV Lešť major Igor Lišaník zdôrazňuje, že bol zameraný na získanie informácií nevyhnutných pre pohyb a pobyt v horách v zimných podmienkach.

Nedostatok snehu

V priebehu kurzu, ktorý sa konal už tretí raz, sa jeho účastníci z celých ozbrojených síl – od mechanizovaných práporov v Martine a Michalovciach, taktického krídla Sliač, dopravného krídla Kuchyňa až po Centrum výcviku Lešť, najskôr teoreticky oboznámili s geomorfologickými útvarmi slovenských pohorí či so základnými informáciami pri príprave materiálu potrebného na pohyb v zimných podmienkach. Ale aj s plánovaním a časovou kalkuláciou presunov, objektívnym a subjektívnym nebezpečenstvom hroziacim v horách, zhodnotením lavínového nebezpečenstva a metódou kontroly stability snehovej pokrývky. Neskôr si v zasneženej oblasti Lešti (ktorú museli v tomto roku dlhšie hľadať) prakticky precvičili používanie základnej a povinnej výbavy. Napríklad cepína, mačiek, snežníc, ako aj lavínovej výbavy. Pracovali s lavínovým vyhľadávateľom, sondami, lopatkami a lavínovým batohom. Pravda, v tomto roku vzhľadom na obmedzené snehové podmienky len v improvizovanej forme. Preto aj vyhľadávateľ zasypanú osobu v lavíne nahradila technická pomôcka. No a k výstavbe improvizovaného úkrytu v zimnej prírode, tzv. iglu, sa pre nedostatok snehu ani nedostali.

Ako prežiť lavínu

Major Lišaník, ktorý absolvoval okrem iného aj kurz inštruktora horolezectva a skialpinizmu, na základe údajov z posledných rokov konštatuje, že na území Slovenska nie sú pády lavín už len výsadou vysokohorského terénu. Padajú čoraz častejšie aj v nižších pohoriach. Vyskytli sa dokonca lavíny, ktoré zasiahli lesný porast. Hovorí, že práve preto v rámci kurzu skúsili lavínové vyhľadávateľe aj v zalesnenom teréne. Zistili, že celkom dobre fungujú aj v ňom. Predtým mali určité obavy, či stromy ich signál nestlmia...

„Pre prežitie človeka zasypaného lavínou je rozhodujúce, ako dlho je zasypaný. Keď ho nájdeme počas prvých 15 až 18 minút, má vysokú, až 90-percentnú nádej na prežitie. Vtedy podľa dostupných štatistík zomrie len jeden z desiatich zasypaných. Do 35 minút neprežije už sedem z desiatich zasypaných a neskôr prežijú len tí, ktorým praje náhoda, že majú k dispozícii obrovskú dýchaciu dutinu a potrebnú dávku šťastia,“ hovorí major Lišaník. Pripomína, že pri pohybe v horskom teréne, kde hrozia lavíny, je veľmi dôležité, aby vojaci mali k dispozícii lavínovú výbavu a hlavne ju vedeli správne používať. Ide predovšetkým o lavínový vyhľadávač, lavínovú lopatku, sondu, mobilný telefón, lekárničku a bivačovacie vrece.

Rotný Martin Ďurica z taktického krídla Sliač je príslušníkom padákovkej, záchrannej a výsadkovej služby. „Takýto výcvik by podľa mňa mali absolvovať všetci príslušníci našej padákovkej, záchrannej a výsadkovej služby zo všetkých leteckých útvarov,“ hovorí. Spomína na zrážku dvoch lietadiel MiG-29 na Spiši v novembri 2002, ktorá sa odohrala práve v zalesnenej a zasneženej horskej oblasti, hoci vtedy nebol zaradený do hotovosti. Major Lišaník s ním súhlasí. Okrem využitia takýchto poznatkov napríklad pri hľadaní strateného pilota v zimných podmienkach v zalesnenom teréne by sa podľa neho podobné školenie hodilo aj samotným pilotom. „Začali sme s príslušníkmi padákovkej, záchrannej a výsadkovej služby spolupracovať. Minulý rok sme s nimi na Krížnej v praktických podmienkach preskúšali mnohé teoretické poznatky. Videli, že nie je také jednoduché sledovať svah, zistiť aj pomocou sond, či je, alebo nie je lavínózny. V hornatom teréne v zime sa pohybujú aj prieskumné jednotky útvarov, preto by mali kurzom prejsť aj ony. Súčasťou kurzu sú tiež naši kolegovia z CV Lešť, preto ich doň zapájame, aby si zvýšili poznatky a rozšírili prehľad.“

Snežnice

Už niekoľko sto rokov využívajú snežnice v rôznych podobách ako účelný prostriedok, ktorý významne uľahčuje cestu hlbokým snehom, obyvatelia najmä Škandinávie, ako aj Álp. Keby sme išli ešte ďalej do histórie, tak podľa hypotéz archeológov je rám, ktorý sa našiel pri mrazom konzervovaných pozostatkoch Ötziho spred 3 300 rokov pred n. l., považovaný za zvyšok snežnic. Grécky historik a filozof Strabon (okolo 63 pred n. l. – 24 rokov pred n. l.) uvádzal, že obyvatelia Kaukazu používali veľké ploché kusy kože, aby sa neborili do snehu, a že Arméni na tento účel používali guľaté drevené dosky. Francúzi vo vojne s Angličanmi v Severnej Amerike tiež úspešne využívali snežnice. Jej dve bitky z roku 1757 doslova nazvali bitka na snežniciach. Dodnes sú snežnice nevyhnutnou súčasťou výbavy zimnej turistiky, ale aj vojenských jednotiek, ktoré sa v teréne pohybujú.

Okrem toho, že snežnice rozložia hmotnosť človeka na väčšiu plochu, a tým zabránia zaboriť sa do hlbokého snehu, ich môžu využívať aj nelyžiari. Nenahradia skialpinistické lyže a dolu z kopca sa z nich nedá sklznúť. Na druhej strane sa človek na snežniciach dostane všade (teda aj tam, kde sa lyžami nedostane), najmä v členitom teréne a aj mimo bežeckej stopy. Dajú sa ľahko obuť, vyzuť a rovnako tak zložiť a zbaliť.

Boje v horách

Za posledných sto rokov sa časti mnohých vojnových konfliktov udiali v horských oblastiach aj v zimnom období. Preto je na základe skúseností a poznatkov z nich potrebné na takúto bojovú činnosť vojakov pripraviť.

V čase prvej svetovej vojny sa bojovalo v horskom prostredí predovšetkým na talianskom fronte, na Balkáne, v priestore Kaukazu a blízkych pohorí (vojna medzi tureckými a ruskými vojskami), ale aj na území severovýchodného Slovenska v Karpatoch. Tam sa udiali boje medzi rakúsko-uhorskou a nemeckou armádou na jednej strane a ruskou na strane druhej. Obzvlášť tvrdé boli na hrebeňoch Karpát v zime 1914 – 1915, ktorá sa vyznačovala nízkymi teplotami a množstvom snehu.

Bojov sa zúčastnili na oboch stranách najmä na talianskom fronte nielen špeciálne horské jednotky, ktoré disponovali predsa len určitým potrebným výstrojom a pomôckami na boj v horách, ale aj nepripravené pešie jednotky. V Karpatoch proti sebe bojovali zväčša len útvary nepripravené na boj v horách.

Československú armádu tvorilo v medzivojnovom období nielen dvanásť peších divízií a tri jazdecké brigády, ale aj

Stúpacie železá

Stúpacie železá, nazývané tiež mačky, sú spolu s cepinom základnou časťou zimného výstroja. Môžu byť horolezecké, ľadovcové, turistické, skialpinistické. Horolezecké sa používajú na lezenie (sneh, ľad, kamene). Na prednej strane majú dva vertikálne hroty, pomocou ktorých držia v ľade. Ľadovcové sú špeciálne upravené na chôdzu alebo lezenie v ľadovcovom teréne. Na rozdiel od horolezeckých mačiek majú horizontálne hroty. Najrozšírenejšie sú turistické mačky. Najnápadnejší rozdiel je v počte hrotov. Majú ich desať alebo dvanásť a sú primárne určené na chôdzu po snehu. Skialpinistické mačky aj vďaka menšiemu počtu hrotov a ľahšiemu materiálu vážia len okolo pol kilogramu. S narastajúcim počtom hrotov rastie aj hmotnosť. Rozdiel je aj v spôsobe upínania na nohu. Mačky vyberáme podľa topánky, aktivity a typu terénu.

dve horské brigády. Boli dislokované na Slovensku a každá sa skladala z dvoch peších horských plukov a ľahkého delostreleckého horského pluku. Po roku 1933 boli horské pluky súčasťou peších brigád (17. Spišská Nová Ves, 16. Ružomberok a 11. Košice).

Aj v priebehu druhej svetovej vojny sa časť bojovej činnosti udiala v horskom prostredí. Najmä na Balkáne, v predhorí Kaukazu, v Grécku, Nórsku, čiastočne v Taliansku (Monte Cassino) a znova aj v Karpatoch, na území severovýchodného Slovenska (najmä Karpatsko-duklianska operácia, ale nielen ona). Rovnako ako v predošlej prvej svetovej vojne sa ukázalo, že boje v takýchto podmienkach neporovnateľne lepšie zvládali špeciálne pripravené a vystrojené horské jednotky.

Po druhej svetovej vojne sa postupne vytvorili v krajinách NATO horské jednotky. Napríklad v Nemecku, Taliansku, Nórsku, vo Veľkej Británii (jednotky britskej SAS, ktoré uspeli vo vojne o Falklandy), Francúzsku (bojovali vo svojich bývalých kolóniách v severnej Afrike a vo Vietname), ale aj v USA (bývalá 10. divízia). V poslednom období sa mnohé boje udiali v horských oblastiach najmä Afganistanu.

Spokojný prieskumník

Kurz oslovil aj desiatnika Petra Ungradyho, ktorý je príslušníkom prieskumnej jednotky michalovského mechanizovaného práporu a pôsobí ako odstreľovač. „Napriek nedostatku snehu som získal množstvo cenných poznatkov, ktoré využijem nielen vo svojej profesionálnej kariére, ale aj pri pohybe v horskom teréne. Veď mojou úlohou je dostať sa nepozorovane na určité miesto aj zasneženým horským terénom, splniť svoju úlohu a zasa sa stiahnuť. Vrelo ho odporúčam ďalším príslušníkom prieskumných jednotiek,“ hovorí desiatnik Ungrady. Spokojný je tiež vojak Andrej Šulgan z martinského mechanizovaného práporu: „Už viem, ako správne používať mačky, snežnice a ďalší výstroj.“ Poručíčka Kristína Bučíková a nadrotmajster Ján Valocka z odboru špeciálneho výcviku CV Lešť využili kurz na rozšírenie svojich spôsobilostí. „Využijeme ich v našej ďalšej práci pri organizácii a zabezpečení kurzov,“ hovorí spokojná poručíčka Bučíková.

Podľa majora Lišaníka by sme nemali zabúdať, že väčšinu lavín spustí sám človek svojím pohybom v horskom teréne. „Svojou váhou postupne zvyšuje napätie v snehovej pokrývke. Keď je väčšie, ako sú pevnostné sily v nej, dochádza k uvoľneniu lavíny. Počas pohybu je potrebné dodržiavať potrebné rozstupy. Zhruba desať metrov pri výstupe a päťdesiat metrov pri zostupe, aby sme zabránili tomu, že celú jednotku zasype lavína a nemá jej kto prísť v tých prvých kritických minútach na pomoc. Pri pohybe musíme pravidelne pozorovať a vyhodnocovať terén okolo nás. Preveriť stabilitu snehovej pokrývky pomocou rôznych dostupných metód. Sledovať výšku nového snehu, jeho previevanie a ukladanie počas vetra, pozorovať pukliny v snehovej pokrývke a dunivé zvuky, ktoré nás môžu upozorniť na lavínové nebezpečenstvo.“

Možno aj Krížna

Major Igor Lišaník má v hlave už aj plán, ako zabezpečiť atraktivitu a efektívnosť kurzu v takých podmienkach, aké túto zimu zatiaľ vládnu na Lešti. Teda pri nedostatku snehu. „Zoberieme účastníkov kurzu na deň alebo dva na Smrekovicu či na blízku Krížnu – a tam si plnohodnotne precvičíme napríklad brzdenie pádov, stávanie improvizovaných prístreškov pomocou snehu či skúmanie lavínového svahu a niektoré ďalšie úlohy.“

Text a foto: Jozef Žiak

Útoky na deti vzrástli

Detský fond OSN UNICEF informoval, že za posledné desaťročie došlo v konfliktných zónach k takmer trojnásobnému nárastu útokov voči deťom. OSN od roku 2010 potvrdila viac ako 170 000 vážnych násilných činov voči deťom, ku ktorým došlo vo vojnách, čo znamená viac než 45 denne. Rátajú sa k nim zabíjanie, zmrzačenie, sexuálne násilie, únosy, odopieranie prístupu k humanitárnej pomoci, nábor detí za vojakov a útoky na školy a nemocnice. V roku 2018 OSN zaznamenala vyše 24 000 vážnych násilných činov voči deťom, čo bolo takmer trikrát viac než v roku 2010. V približne polovici týchto prípadov boli deti usmrtené alebo zmrzačené leteckými útokmi a výbušnými zbraňami, ako sú nášľapné míny a mínomety. UNICEF zároveň konštatuje, že počet krajín postihnutých vojnou je najvyšší za tri desaťročia.

Storočnica Spoločnosti národov

Pred 100 rokmi začala formálne existovať Spoločnosť národov, predchodkyňa Organizácie Spojených národov (OSN). Pakt Spoločnosti národov bol súčasťou mierových zmlúv uzatvorených s Nemeckom, Rakúskom, Bulharskom a Tureckom po prvej svetovej vojne. Účinnosť nadobudol 10. januára 1920, keď vstúpila do platnosti Versaillská mierová zmluva. Prvá schôdza Rady Spoločnosti národov sa konala 16. januára 1920 v Paríži. Základnými princípmi Spoločnosti národov boli zákaz vojen, spravodlivosť, dodržiavanie medzinárodného práva, členovia sa zaviazali rešpektovať územnú celistvosť a nezávislosť politiky všetkých členských štátov proti akejkoľvek vonkajšej agresii. Začiatok 30. rokov 20. storočia však znamenal úpadok Spoločnosti národov. Poslednou iniciatívou bolo vylúčenie ZSSR po jeho invázii do Fínska 30. novembra 1939.

Veliteľstvo pre operácie

V sále Domu armády Praha sa 8. januára uskutočnil slávnostný nástup pri príležitosti vzniku nového veliteľstva pre operácie. Jeho veliteľom sa stal generálmajor Josef Kopecký, ktorý zastával funkciu veliteľa Pozemných síl AČR. Jeho zástupcom je brigádny generál Petr Procházka. Veliteľstvo pre operácie je zodpovedné za plánovanie, výstavbu, nasadenie a zabezpečenie jednotiek AČR v zahraničných operáciách. Zodpovedá za ich odovzdanie do podriadenosti iných operačných veliteľstiev NATO a EÚ. Na starosti má tiež vojská nasadené počas kríz a mimoriadnych situácií na území Českej republiky.

Al-Káida na steroidoch

Extrémistická organizácia Islamský štát sa dva roky po strate svojich posledných území v Iraku transformovala na sofistikované povstalecké hnutie. Lahúr Talabání, riaditeľ oddelenia kurdskej regionálnej vlády pre boj s terorizmom, sa domnieva, že militanti z IS sú teraz skúsenejší a omnoho nebezpečnejší než al-Káida. „Majú lepšiu techniku, lepšiu taktiku a omnoho viac peňazí k dispozícii. Môžu nakupovať vozidlá, zbrane, zásoby potravín aj vybavenie. Sú technicky zručnejší a je náročnejšie ich vypuďiť. Sú ako al-Káida na steroidoch,“ uviedol. Kurdske spravodajské služby predpokladajú, že na území Iraku operuje približne 10 000 príslušníkov IS, z toho asi 5 000 bojovníkov a rovnaký počet členov spiacich buniek a sympozitantov.

Nový veliteľ pozemných síl

Brigádny generál Ladislav Jung je novým veliteľom Pozemných síl Armády ČR. Vo funkcii vystriedal generálmajora Josefa Kopeckého, ktorý sa stal veliteľom novovzniknutého veliteľstva pre operácie. „Vo svojej činnosti sa chcem zamerať najmä na tri oblasti – personál, výcvik a implementáciu novej techniky. Musíme sa postarať o našich vojakov, aby sme mali vzdelaných, dobre pripravených a vycvičených ľudí, pretože to je základ celých pozemných síl,“ povedal brigádny generál Jung. V Pozemných silách AČR predtým pôsobil ako zástupca veliteľa.

Čína má druhú lietadlovú loď

Peking uviedol do prevádzky druhú lietadlovú loď, čím výrazne zvýšil svoju vojenskú silu v spornom regióne Juhočínskeho mora. Ide o prvú lietadlovú loď, ktorú Čína zostrojila sama. Spustením lietadlovej lode Šan-tung na more sa Čína zaradila do malého klubu krajín, ktoré vlastnia viac než jedno takéto plavidlo. Lietadlovú loď Šan-tung čínskej armáde odovzdali za účasti prezidenta Si Ťin-pchinga na ceremónii v meste San-ja na ostrove Chaj-nan v Juhočínskom mori, ktoré je potenciálnym ložiskom bohatých zásob energetických surovín. Hoci si Čína robí nárok až na 90 percent jeho rozlohy, časť tohto mora si nárokujú aj Brunej, Filipíny, Malajzia, Taiwan a Vietnam.

Gripeny sa vrátili do Kecskeméte

Po zrekonštruovaní vojenskej leteckej základne v maďarskom Kecskeméte sa tam na sklonku minulého roka vrátilo dvanásť bojových stíhacích lietadiel JAS 39 Gripen. Gripeny boli na pol roka presťahované do vojenskej základne v Pápe vo Veszprémskej župe, kde až do skončenia modernizácie letiska v Kecskeméte plnili výcvikové i obranné úlohy. Základňu v Kecskeméte v rámci bezpečnostného investičného programu NATO a v rámci maďarského vládneho programu Moderné mestá transformovali z vojenského na civilno-vojenské letisko.

Česi v najvyššej pohotovosti

Do Síl veľmi rýchlej reakcie NATO je na obdobie rokov 2019 – 2021 zaradená tisícka českých vojakov z úlohového zoskupenia Armády ČR, ktoré vzniklo na báze hranického 71. mechanizovaného práporu. Od začiatku roka 2020 sú v najvyššej pohotovosti v rámci NATO.

Českí vojaci sú spoločne s prápormi Poľska, Španielska a Veľkej Británie súčasťou medzinárodnej brigády, do ktorej patrí približne 5 000 vojakov.

Výcvik v Transylvánii

České úlohové zoskupenie zahŕňa tisíc vojakov a tvoria ho manévrové jednotky 71. mechanizovaného práporu dislokovaného v posádke Hranice v okrese Přerov, ako aj ďalší špecialisti z dovedna šiestnástich útvarov Armády ČR. Zoskupenie je posilnené o rumunskú rotu. Po celý rok 2020 budú českí vojaci zaradení do najvyššej pohotovosti v rámci NATO (VJTF – Very High Readiness Joint Task Force). V tomto roku tak musia byť schopní do piatich dní reagovať na hrozby pre členské krajiny Aliancie. V súčasnosti nie je v aliančných silách akcieschopnejšia jednotka.

„Nevyhnutným predpokladom zaradenia do týchto jednotiek bolo dosiahnutie vycvičenosti na stupni prápor. Intenzívna príprava sa preto začala už v roku 2018,“ priblížil veliteľ úlohového zoskupenia podplukovník Petr Blecha.

Po teoretickej príprave nasledovala príprava s účasťou vojsk. 71. mechanizovaný prápor začal výcvik rotných úlohových zoskupení, ktorý vyvrcholil kontrolami zladenosti rôť a taktickými cvičeniami s bojovou strelbou za bojovej podpory tankovej a mýnometnej čaty aj leteckej podpory. Súčasťou prípravy bolo nasadenie 1. a 2. úlohového zoskupenia mýnometnej batérie v Lotyšsku ako súčasť EFP (Enhanced Forward Presence).

Na medzinárodnom cvičení Lampart 2018 v poľskom výcvikovom priestore sa za českú stranu zúčastnilo viac ako 250 vojakov so 60 kusmi techniky. Nasledovali aj ďalšie cvičenia s výborným hodnotením a v júni 2019 za účasti hodnotiteľov z NATO bola na cvičení Dragon 2019 celá medzinárodná brigáda certifikovaná.

„Samostatnou kapitolou je nadštandardná spolupráca s 811. peším práporom z Rumunska, ktorého pešia rota je

zaradená do štruktúry nášho práporu. Napríklad v septembri 2019 sa v prostredí rumunských hôr uskutočnilo spoločné medzinárodné cvičenie Transylvanian Dragon I, na ktorom mali naši vojaci jedinečnú možnosť vyskúšať si taktiku vedenia bojovej činnosti v horách a v úplne neznámom prostredí,“ dodal podplukovník Blecha.

Spolu pre Alianciu

Významný podiel na vysokom stupni vycvičenosti úlohového zoskupenia Armády ČR majú prvky bojovej podpory z 13. delostreleckého pluku, z 22. základne vrtuľníkového letectva a prvky bojového zabezpečenia zo 14. pluku logistickej podpory. Významnou súčasťou prípravy v posledných rokoch bola aj spolupráca s príslušníkmi základní vzdušných síl v Náměšti a Čáslavi. Výcvik s ostrou strelbou bojových L-159 a vrtuľníkov Mi-24 v rámci bojových streliieb manévrových jednotiek je už neoddeliteľnou súčasťou prípravy v rámci jednotlivých cvičení.

V roku 2020 sa jednotky úlohového zoskupenia VJTF na báze 71. mechanizovaného práporu zúčastnia na niekoľkých zahraničných cvičeniach v Poľsku (LAMA 2020), Litve (Briliant Jump a Iron Wolf 2020) a Rumunsku (Transylvanian Dragon II a III). Na území Českej republiky potom preverí schopnosti síl veľmi rýchlej reakcie cvičenie Adamant Warrior 2020 za účasti 150 vojakov z Rumunska a pozorovateľov NATO.

Sily VJTF sa skladajú z brigády približne 5 000 vojakov, podporovanej leteckými, námornými a špeciálnymi silami. Cieľom VJTF je zabezpečiť vysoko profesionálnu a veľmi rýchlu reakciu v prípade potreby ochrany integrity a celistvosti územia členských štátov NATO. Jednotky VJTF sú schopné vykonávať široké spektrum úloh vrátane okamžitej reakcie pri kolektívnej obrane spojencov podľa článku V., zabezpečenia operácií krízového riadenia, okamžitého nasadenia na zabezpečenie podmienok na nasadenie ďalších jednotiek, podpory mierových operácií a tiež zabezpečenia pomoci pri katastrofách a ochrane dôležitých infraštruktúr.

Text: kpt. Radek Hampl, Armáda ČR

Foto: AČR

Pred 75 rokmi zahynul seržant vojenského námorníctva Spojených štátov Michal Strank

Hrdina z fotografie

„Nasledujte ma a ja vás bezpečne dostanem domov,“ hovorieval seržant Strank svojim vojakom. Bol jedným zo šiestich mužov, ktorí vztýčili americkú vlajku na najvyššom bode japonského ostrova Iwodžima, na vrcholku hory Suribači.

Michal Strank sa narodil 10. novembra 1919 v rodine Rusínov v dedine Jarabina v okrese Stará Ľubovňa, rusínsky Orjabin. Miško Strank bol ešte malý chlapec, keď jeho otec odišiel za prácou do Ameriky. Po ňom sa vysťahoval aj zvyšok rodiny so šesťročným Miškom. Usídlili sa v Pensylvánii, kde otec pracoval ako baník a Michal absolvoval základnú i strednú školu. Po škole krátko pracoval, no zanedlho vypukla vojna, a tak sa v októbri 1939 prihlásil do námornej pechoty. Zúčastnil sa na mnohých bojových operáciách v Pacifiku. Jeho brat Peter Strank slúžil počas vojny v južnom Pacifiku na lietadlovej lodi USS Franklin.

V roku 1942 Michala povýšili do hodnosti seržanta a pri bitke o ostrov Iwodžima velil čate špeciálnych síl námornej pechoty. Z tejto pozície sa po dobytí hlavnej výšiny na ostrove, kopca Suriabači, zúčastnil v piatok 23. februára 1945 predpoludním na druhom vztyčovaní vlajky. Prvú vlajku vztýčili dve hodiny predtým, hneď po dobytí výšiny, no pred príchodom veliteľa. Ba čo viac – vlajka, ktorú mali vojaci k dispozícii, bola príliš malá a fotogra-

fie z jej vztyčovania neboli vhodné na publikovanie.

„Preto Mike vybral svojich chlapcov a vysvetlil im, že vlajku treba zavesiť znova a tak, aby ju každý námorník na tomto drsnom ostrove videl,“ uvádza oficiálna stránka ostrova Iwojima.com. „Mikova pravá ruka jediná nedrží tyč zástavy. Pomáha mladšiemu vojakovi. To bolo pre Mika typické: bol vždy tam, kde bolo treba pomôcť.“

Celú akciu spravil nesmrteľnou záber fotografa Associated Press Joea Rosenthala, ktorý zaň dostal aj Pulitzerovu cenu. Obrázok sa stal symbolom odvahy, nezdolnosti a viery vo víťazstvo.

Dobytia ostrova, na ktorom túto vlajku vztyčoval, sa Michal Strank nedožil. Zahynul len niekoľko dní po slávnom okamihu, keď ho 1. marca 1945 pri kreslení náčrtu pripravovanej akcie do

V roku 1954 na arlingtonskom cintoríne prezident Spojených štátov Dwight D. Eisenhower a viceprezident Richard Nixon slávnostne odhalili bronzové súsošie United States Marine Corps War Memorial, ktoré je adaptáciou slávnej fotografie. Jeho autorom je americký sochár rakúskeho pôvodu Felix de Weldon.

Vlani pri príležitosti stého výročia narodenia Michala Stranka vyšla v náklade milión kusov aj slovenská poštová známka s jeho portrétom. Autorom výtvarných návrhov je akademický maliar Igor Piačka a autorom rytiny Ľubomír Žálec.

piesku zasiahol šrapnel z americkej lode. Michalovi Strankovi udelili vyznamenania ako Purple Heart, Presidential Unit Citation, American Defense Service Medal, American Area Campaign Medal, Asiatic-Pacific Area campaign with four stars, World War II. Victory Medal a ďalšie. Pochovaný je na Arlingtonskom národnom cintoríne, hrob č. 7179, sekcia 12.

V roku 2008 zistil americký seržant Matt Blais, pridelený k bezpečnostnej službe veľvyslanectva Spojených štátov v Bratislave, že Strank nebol rodeným Američanom, ale nadobudol občianstvo USA v roku 1935 prostredníctvom naturalizácie svojho otca, o čom však nikdy nedostal doklad.

Matt Blais sa preto obrátil na Imigračný a naturalizačný úrad INS so žiadosťou o vydanie dokladov o Strankovom občianstve. A tak 29. júla 2008 prevzala Strankova najmladšia sestra Mary Pero počas ceremónie pred Pamätníkom americkej námornej pechoty v Arlingtone listinu potvrdzujúcu jeho americké občianstvo.

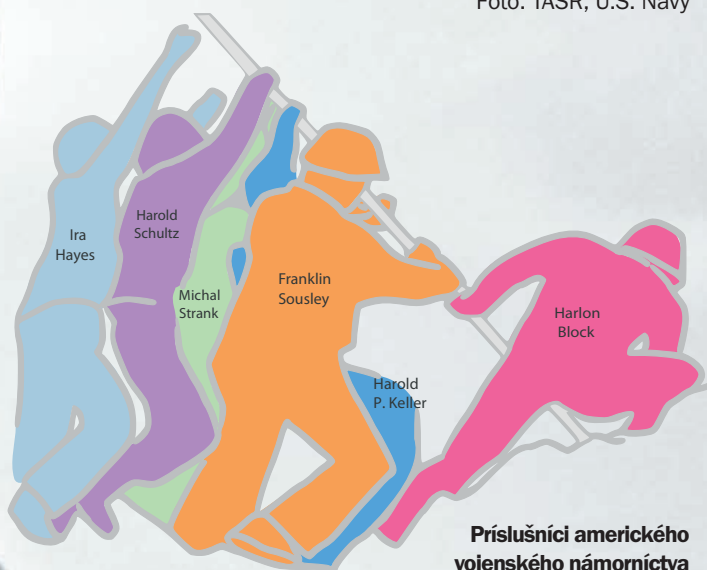
V rodnej Jarabine dodnes stojí rodný dom Michala Stranka s pamätnou tabuľou.

(aš)

Foto: TASR, U.S. Navy

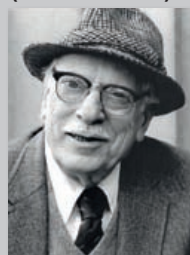
Prvé vztyčovanie vlajky na Suribači

Príslušníci amerického vojenského námorníctva vztyčujú vlajku Spojených štátov na vrchole Suribači

Joseph John Rosenthal

(1911 – 2006)

Americký fotograf, ktorý získal Pulitzerovu cenu za fotografiu Vztyčovanie vlajky na Iwodžime. Joe Rosenthal bol potomok židovských prisťahovalcov z Ruska. Od roku 1932 pôsobil ako fotograf v San Franciscu. Pre chybu zraku ho nepovolali do armády, no od roku 1943 pôsobil ako fotograf United States Maritime Service. V roku 1944 sa zamestnal v tlačovej agentúre Associated Press. Ako vojnový fotograf sprevádzal amerických vojakov v Pacifiku – na Novej Guineji, Guame, Peleliu, Angaure a Iwodžime. Po skončení druhej svetovej vojny sa zamestnal v redakcii San Francisco Chronicle. Do dôchodku odišiel v roku 1981 a zomrel pokojne v spánku 20. augusta 2006 vo veku 94 rokov.

Náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generál Daniel Zmeko:

Odpoved'ou je aj Slovenský štít

V súvislosti s každoročným veliteľským zhromaždením náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR sme požiadali o rozhovor generála Daniela Zmeka.

Minulý rok ste na veliteľskom zhromaždení prezentovali hlavné ciele prípravy OS SR do roku 2025, takže otázka znie, ako sa v uplynulom roku darilo plniť ich prvú etapu?

Len na zopakovanie, definovali sme ich v štyroch hlavných líniách úsilia, ktoré sme pomenovali zvýšenie pripravenosti na operačné použitie, zabezpečenie a splnenie našich medzinárodných záväzkov, dynamizovanie rozvoja ozbrojených síl a napokon strategická komunikácia, pod čím môžeme rozumieť prehĺbenie vzťahov ozbrojených síl a občianskej verejnosti, ako aj zlepšenie procesov a štábnej práce vnútri ozbrojených síl. Na otázku, či sa nám podarilo v týchto štyroch líniách dosiahnuť požadovaný progres, môžem jedným slovom povedať, že áno. Ale dosiahnutie požadovaných cieľových stavov je stále pred nami.

Začnime úrovňou pripravenosti na operačné použitie.

Za mimoriadne dôležité považujem, že sa podarilo zastaviť jej prepád a darí sa nám ju zvyšovať. Čísla hovoria úplne jasne a sú dokladovateľné. Podarilo sa to zásluhou prijatia množstva vnútorných opatrení v rámci ozbrojených síl, zvýšenia úrovne výcviku a prioritizáciou vynakladania zdrojov. Na druhej strane túto pripravenosť nevnímajme len optikou údajov, ako napríklad koľko máme pojazdných či nepojazdných vozidiel, ale aj v kontexte bezpečnostnej situácie v našom regióne, s presahom na globálne súvislosti. Tu sa stále viac a viac ukazuje, že reakčný čas na poskytnutie vojenskej reakcie na základe politickej požiadavky je a bude stále kratší a kratší. V súvislosti s týmto konštatovaním operačná pripravenosť ešte stále nedosahuje úroveň, ktorú by sme požadovali.

Prečo operačnej pripravenosti prikladáte takú vážnosť?

Jednoducho preto, lebo úroveň operačnej pripravenosti je etalón, podľa ktorého posudzujeme, ako sú ozbrojené sily spôsobilé naplniť svoje poslanie. Ide predovšetkým o dostupnosť personálu, úroveň materiálneho zabezpečenia, teda či vojaci disponujú tým, čo majú mať, a či je príslušný materiál prevádzkyschopný, no

a tretím pilierom je vycvičenosť. Všetky tri majú množstvo ďalších detailov a príslušných úrovní.

A čo personál?

Počty personálu v tabuľkách počtov sa mierne zvýšili. Čo bolo vlani za ostatné roky prelomové, je skutočnosť, že prvýkrát nám z ozbrojených síl menej ľudí odišlo ako prišlo. A azda prvý raz za poslednú dekádu sme prekročili plánované počty personálu. To znamená, že sme prekročili počet vojakov v službe, na ktorých boli pôvodne v rozpočte vyčlenené peniaze, no v spolupráci s vedením ministerstva obrany sme na nich predisponovali

 Ozbrojené sily musia byť v krízových situáciách schopné občanom SR prostredníctvom svojich spôsobilostí, techniky a špičkového personálu poskytnúť požadované záruky a riešenia.

potrebné zdroje. V oblasti personálu treba celkovo zdôrazniť, že aktuálna naplnenosť aj vzhľadom na pozitívne opatrenia, ktoré smerom k stabilizácii personálu prijalo vedenie rezortu obrany, nie je otázkou záujmu o službu, ale práve otázkou celkového vyčlenenia finančných prostriedkov na ich mzdy. Vo zvyšovaní počtov musíme byť opatrní, pretože treba udržiavať v rovnováhe všetky tri oblasti – prevádzku, výcvik aj personál, na čo sú tiež nevyhnutné finančné zdroje. Harmonizácia týchto troch oblastí je jednou z hlavných úloh generálneho štábu a zodpovednosťou mňa osobne.

Na čo budete v rámci personálneho manažmentu klást dôraz?

Zvýšili sme kritériá na vstup, ktoré budeme udržiavať, respektíve ich možno ešte zvýšime. Na druhej strane je však dôležité, aby sa nám pre ľudí podarilo vytvoriť dôstojné pracovné prostredie, aby ich práca naplňala, aby mali k dispozícii potrebnú techniku, materiál, no napríklad aj vhodné ubytovanie. Zamerať sa treba tiež na vzdelávanie. Ak má byť profesia vojaka celoživotná, musí s ňou ísť ruka v ruke aj celoživotné vzdelávanie. V neposlednom rade musíme prijať opatrenia, aby efektívnosť využitia prideleného pracovného času zodpovedala požiadavkám na vycvičenosť a odbornú spôsobilosť. Už sme prijali niektoré rozhodnutia, ktoré by mali zvýšiť schopnosť veliteľov intenzívnejšie pracovať s personálom. Všetci vojaci musia pochopiť, že plnenie výcvikových úloh a odborná spôsobilosť na mieste, ktoré zastávajú, sú jedinečným kritériom, podľa ktorého budú hodnotení. Pripravíme preto návrh na zmenu predpisu na služobné hodnotenie. Velitelia budú povinní stanoviť merateľné kritériá, ktoré každému podriadenému na konci roka vyhodnotia.

Aké modernizačné projekty v OS SR prebiehajú a ktoré bude nevyhnutné realizovať v nasledujúcom období?

Je mimoriadne dôležité, že sa podarilo zavŕšiť jeden zo strategických modernizačných projektov, ktorým je obmena stíhacieho, respektíve viacúčelového taktického letectva. Zásluhou tohto projektu sme sa opäť dostali do exkluzívneho klubu armád, ktoré sú spôsobilé plnohodnotne sa uplatniť na modernom bojisku. Budúci prínos týchto nových spôsobilostí je už teraz vidieť pri štábných nácvičkách na operačnom stupni. Nákup F-16 vnímam skrátka ako jedno z najväčších strategických rozhodnutí od vzniku našich ozbrojených síl. Taktiež sa podarilo dovŕšiť akvizíčný proces delostreleckej techniky a tento rok očakávame prvé dodávky húfnice Zuzana 2, pretože šestnásť hlavných bolo na dve brigády nedostačujúce. Nákupom 24 kusov 155 mm samohybných húfníc sme spôsobilí vytvoriť ďalší delostrelecký oddiel. Zároveň s tým sa zvýšia naše schopnosti plniť úlohy pri obrane SR. V neposlednom rade to súvisí so

základnými kritériami na výstavbu ťažkej mechanizovanej brigády, pričom aj aliančný tím tento krok hodnotil pozitívne. Rovnako sa nám podarilo zvýšiť spôsobilosti prieskumu nákupom moderných zariadení, UAV-čiek či senzorov, čiastočne môžeme hovoriť o ďalšej technike.

A čo radary?

Ich akvizícia sa nateraz nepodarila, čo ma veľmi mrzí, pretože ozbrojené sily dlhodobo upozorňujú, že situácia je kritická a radarové pokrytie územia SR je závislé od dodávok novej techniky. Každému je jasné, že ozbrojené sily o samotnom nákupe nerozhodujú, no na príslušných miestach sa bude musieť prijať rozhodnutie veľmi rýchlo, pretože uvedená spôsobilosť je na hrane. Takisto sa na časovej osi trochu posúva rozvoj pozemných síl neprijatím rozhodnutia o obstaraní vozidiel 8x8 a 4x4. Verím, že aj tu riešenie príde čím skôr a bude správne. V každom prípade, za požiadavkami, ktoré OS SR na tieto typy techniky dali, si stojím. V roku 2020 bude treba prijať zásadné rozhodnutie tiež o pásovej technike. Budeme sa zaoberať podpornými projektmi, akými sú napríklad rozvoj automatizovaného systému velenia C2, logistických spôsobilostí či zdravotníckeho zabezpečenia,

ktoré sú jednými zo zásadných požiadaviek na splnenie našich medzinárodných záväzkov. Požiadavky máme kompletne alebo do značnej miery spracované aj na ručné zbrane, granáty, ručné protitankové zbrane či protitankové riadené komplety. Rozvoj ozbrojených síl však nie je len modernizácia techniky, ale aj zlepšovanie organizačných štruktúr. Ako výrazný pokrok hodnotím vlnajšie rozvinutie veliteľstva síl pre špeciálne operácie, tak aby mohlo naplňať svoje poslanie. Rozvíjali sme organizačné štruktúry ťažkej brigády v rámci medzinárodného záväzku, pripravili sme návrhy na ďalšie organizačné zmeny v roku 2020, takže v tomto smere považujem naše úlohy za splnené.

Ako sa darilo naplňať úlohy medzinárodného krízového manažmentu a oblasť medzinárodnej spolupráce?

Hodnotím to jednoznačne – splnené. Napríklad preto, lebo sa nám podarilo transformovať naše pôsobenie v operáciách medzinárodného krízového manažmentu tak, aby sme sa viac zapájali do veliteľských štruktúr, v čom budeme pokračovať. Dosahuje sa tým tiež výraznejší benefit pri získavaní skúseností jednotlivcov, ktorí potom prinášajú ozbrojeným silám pozitívny transformačný efekt. Rok 2019

bol veľmi úspešný, pokiaľ ide o medzinárodnú spoluprácu. Slovenskú republiku navštívili prakticky všetci najvyšší vojenský predstavitelia NATO a Európskej únie. Spomeňme veliteľa Vojenského výboru NATO maršala Stuarta Peacha, predsedu Vojenského výboru Európskej únie generála Claudia Grazianiho či veliteľa Veliteľstva NATO pre transformáciu v Norfolku generála Andrého Lanatu, pričom s každým z nich sme prebrali podstatné otázky nášho pohľadu na harmonizáciu aliančných a národných plánov na obranu. Okrem všetkých ostatných medzinárodných rokovaní vrátane krajín V4 vnímam ako dôležitú svoju návštevu na Ukrajine, ako aj slovensko-ukrajinské štábne rozhovory, v rámci ktorých naši kolegovia odovzdávali svoje reálne skúsenosti z nasadenia pri obrane svojho územia našim veliteľom, čo považujem za významný posun k zdieľaniu informácií s cieľom využiť ich v rámci poslanca, ktoré máme pri obrane Slovenskej republiky.

Očakávate zmeny v našom zastúpení v operáciách a misiách?

Predpokladám, že v Iraku sa situácia upokojí a že budeme pokračovať v plnení svojich operačných úloh v oboch misiách, ktoré tam momentálne pôsobia. Teda

vo výcvikovej misii NATO Mission Iraq a v misii Inherent Resolve, ktorá je zameraná na boj proti terorizmu. V Afganistane je dôležité, ako sa budú vyvíjať mierové rozhovory. Máme tam nasadenú síce relatívne nevelkú, ale veľmi dôležitú jednotku špeciálnych síl, ktorá mentoruje prápor špeciálov afganskej armády a zároveň poskytuje výcvik na výcvikovej základni špeciálnych síl. V Althei v Bosne a Hercegovine pristúpime k posilneniu vybraných spôsobilostí misie. Zásadným spôsobom reštrukturalizujeme náš príspevok v Poľsku, kde budú vyslaní delostrelci s časťou prieskumných síl. V UNFICYP na Cypre mali vlani prvý raz v gescii sektor čisto len naši vojaci a operačné úlohy plnili bez problémov. Skôr či neskôr sa tu v nárazníkovej zóne budú riešiť otázky odmiňovania a my pri ich riešení máme ambíciu hrať prím. V roku 2020 zrejme dôjde aj k ďalšej zásadnej zmene – ak parlament rozhodne, slovenskí vojaci budú v rámci misie EÚ vyslaní do Afriky.

Aké ťažiskové cvičenia absolvujú Ozbromené sily SR v tomto výcvikovom roku?

Predovšetkým to bude Slovenský štít, ktorý bol vlani veľmi úspešný aj preto, lebo sa orientoval na niektoré zo skutočných plánov na obranu Slovenskej republiky. Táto problematika sa v takom veľkom rozsahu u nás dlhšie necvičila, takže sme získali nové poznatky, ktoré zo štandardných operačných postupov alebo požiadaviek na materiálne vybavenie na dlhodobý pobyt v teréne treba zlepšiť. Tento rok bude cvičenie opäť trochu iné. Pôjde naprieč celými ozbrojenými silami, čo znamená, že v nich medzi októbrom a novembrom nebude azda nikto, koho by sa Slovenský štít nejakým spôsobom nedotkol. Nebudú sa preverovať len taktické manévry na Lešti, ale aj celý komplex

opatrení bojovej mobilizačnej pohotovosti, schopnosť reagovať, dlhé presuny, vývoz zásob a podobne. Slovenský štít je zaradený do zoznamu medzinárodných cvičení, takže túto výcvikovú príležitosť možno využijú aj krajiny, s ktorými bežne nespolicujeme, akou bolo napríklad vlani Portugalsko so svojou pešou rotou. V každom prípade je Slovenský štít aj cvičením V4, takže určite prídu partneri z týchto krajín. Nepochybne prídu tiež jednotky nášho strategického partnera z USA, predpokladám, že aj s letectvom.

Nehovorili sme ešte o strategickom komunikácii a štábnej práci.

Jedným zo zlomových bodov v oblasti strategickom komunikácii ozbrojených síl s verejnosťou bola vojenská prehliadka. Myslím, že priniesla množstvo pozitívnych efektov i vďaka osobnému nasadeniu všetkých, ktorí sa na nej podieľali. Realizovali sme obrovské množstvo rôznych podporných aktivít – od prednášok či stretnutí s občanmi až po zabezpečenie stoviek verejných protokolárnych aktivít. Ozbromené sily podľa našich informácií aj podľa posledného prieskumu stúpili čo do dôvery v očiach slovenských občanov v roku 2019 o päť percentuálnych bodov a tesne atakujú 80 percent. V porovnaní s inými organizáciami či inštitúciami je to skvelé číslo a veľmi si to vážime. Lenže to nás nemôže uspokojiť. Nielen preto, že tie prieskumy sú rôzne, ale aj preto, lebo chceme poznať presnejšie odpovede. Veď aké dôvody sa skrývajú za odpoveďou na otázku, či niekto dôveruje ozbrojeným silám? Lebo sused vojak je fajn chlap? Alebo verím vojakom preto, lebo dokážu zabezpečiť obranu môjho štátu?

A ešte jedna dôležitá vec. Pravidelne vyžívam každého príslušníka ozbrojených síl, aby si uvedomil, že vojak je predovšetkým

všetkým občan v uniforme. Každý z nás je indikátorom, podľa ktorého občania Slovenska posudzujú celé ozbrojené sily. Ak sa navyše hrdíme tým, že sme zobrali na svoje plecia najčestnejšiu povinnosť chrániť občanov Slovenskej republiky, musíme strpieť aj to, že občan sa na nás pozerá kritickejšie ako na ostatných. Takže je našou povinnosťou byť skutočne vzorom pri dodržiavaní predpisov a zákonov, vzorom v správaní sa podľa občianskej aj kresťanskej morálky, vzorom pre poskytovanie vzájomnej pomoci, pre charitatívne aktivity aj pre mládež, čo je kľúčová súčasť našej strategickom komunikácii s verejnosťou. V súčasnosti sme svedkami až neskutočných pokusov o prepisovanie či prekrúcanie histórie a je tiež na nás vojakoch, aby sme boli pevne vrastení do tradícií našich ozbrojených síl, ku ktorým okrem iného patrí protifašistický boj a Slovenské národné povstanie, a aby sme tieto tradície aj jednoznačne komunikovali.

Sú v mieri merateľné také veličiny ako bojová morálka?

Keď sa pozriem na štatistické prehľady, tak za rok 2019 došlo k výraznému poklesu v oblasti disciplinárnych previení, prečinov a trestných činov. Je to až o 38 percent, rok predtým to bol pokles o 18 percent. Keď k tomu pripočítame profesionalitu v misiách či dobré výsledky na cvičeniach, tak to vyzerá dobre. No opakujem, miera disciplíny, morálky či vzájomnej spolupatričnosti by bola na základe nášho vnútorného vnímania len internou veličinou, dôležitá je, ako nás vníma občan, lebo my sme tu preňho.

Akú dynamiku môže nabrať medzinárodná bezpečnostná situácia a ako sa na ňu pripravujú ozbrojené sily?

Na rýchlo sa meniace medzinárodné bezpečnostné prostredie bude odpoveďou aj Slovenský štít. Toto prostredie je pritom extrémne dynamické a po roku 2010 takmer nepredvídateľné. Strategický šok sa prejavuje čoraz častejšie. Spomeňme len tzv. arabskú jar a situáciu v severnej Afrike či na Blízkom východe, zlyhávajúce štáty a s tým súvisiacu migračnú krízu či hrozby spojené s klimatickými zmenami. No a kto by pred rokom 2014 predpokladal, že na území nášho suseda bude dodnes prebiehať krvavý a dlhotrvajúci ozbrojený konflikt? Veď to nie je niečo, čo je tisícky kilometrov ďaleko, to už sa nás bezprostredne týka. Takže ak dnes nikto nedokáže s istotou povedať, že sa krízová situácia nedotkne aj Slovenska, o to viac sa musia ozbrojené sily zlepšovať a byť schopné občanom SR prostredníctvom svojich spôsobilostí, techniky a špičkového personálu poskytnúť požadované záruky a riešenia. To je naša úloha.

Zhovárať sa: Pavol Vitko

Foto: kpt. Peter Poldruhák, OS SR

TÉMA

História vojenskej histórie

Už krátko po vzniku Československa v roku 1919 bol pri Ministerstve národnej obrany zriadený Pamätník odboja. Spočiatku zhromažďoval písomný aj hmotný materiál o čs. odboji v období prvej svetovej vojny.

Najmä po návrate legionárov z Ruska sa nahromadilo množstvo historického materiálu. Preto sa z poradného zboru MNO stalo samostatné pracovisko Archív légii. Najskôr pôsobilo v budove Národného múzea, pričom jeho zbierky sa nachádzali na rôznych miestach Prahy. V roku 1919 bol založený aj Archív národného oslobodenia, o rok neskôr Vojenský archív Republiky československej (RČS), ako aj Vojenské múzeum RČS, ktoré vzniklo pri Čs. vojenskom ústave vedeckom a orientovalo sa na obdobie pred roka 1914.

Pamätník oslobodenia

O desať rokov neskôr, 28. októbra 1929, došlo k zlúčeniu všetkých spomínaných inštitúcií a vznikol z nich Pamätník oslobodenia. Sídliť v novopostavenom komplexe budov na úpätí hory Vítkov (len malá časť zbierok zostala v budove Invalidovne v Karlíne). Na vrchole Vítkova súčasne prebieha výstavba Pantheónu národného oslobodenia, ktorý mal

byť slávnostne otvorený 28. októbra 1938, ale pre vtedajšiu politickú situáciu ho dokončili a otvorili až v roku 1950.

Po roku 1945 sa pokračovateľom bývalého Pamätníka oslobodenia stal Vojenský historický ústav (rozdelený na

Po dvadsiatich piatich rokoch existencie nášho Vojenského historického ústavu môžem s hrdosťou a zadostučením konštatovať, že naše pracovisko si poctivo a tvrdou prácou väčšiny jeho príslušníkov a zamestnancov vybojovalo dôstojné miesto medzi pracoviskami a stavovskými organizáciami príbuzných vedných odborov nielen v Slovenskej republike, ale aj v zahraničí,“ konštatoval 11. decembra riaditeľ ústavu plukovník Miloslav Čaplovič.

Modernizácia a výskum

Napriek tomu, že detašované pracovisko Vojenského historického ústavu Praha začalo v Bratislave pôsobiť od 1. októbra 1967 a kontinuálne sa rozvíjalo až do rozdelenia federácie, VHÚ zároveň so vznikom novej Armády SR nevznikol. Preto M. Čaplovič poďakoval vedeniu rezortu obrany z roku 1994, ktoré pochopilo nevyhnutnosť zriadenia takéhoto samostatného pracoviska. Rovnako sa poďakoval za všestrannú pomoc a podporu pri jeho rozvoji aktuálneho vedeniu rezortu obrany. „Nehovorím, že sme úplne spokojní, no po dlhoročnej výraznej finančnej poddimenzovanosti sme sa mohli konečne o trochu viac naďchnúť. Za týmto konštatovaním sa skrýva postupná modernizácia a rozširovanie expozícií Vojenského historického múzea v Piešťanoch, vo Svidníku a vo vyhladkovej veži na Dukle, starostlivosť o zbierkové predmety vrátane ich digitalizácie, historický výskum zbierkového fondu, rozsiahla výstavná činnosť, účasť na domácich aj medzinárodných konferenciách, nado- budovanie nových exponátov, spracúvanie vybraných archívnych fondov a digitalizácia archívnych dokumentov, investície do rozširovania archívu, poskytovanie archívnych služieb verejnosti, vedeckovýskumná a prednášková činnosť, zabezpečenie činnosti Rady pre vojenskú symboliku či de-

siatky odborných publikácií a vedeckých štúdií,“ vymenúva plk. Čaplovič. Vymenujme ako príklad aj my, že VHÚ v minulom roku vydal napríklad diela Slovenská armáda vo vojne proti Sovietskemu zväzu a slovensko-nemecké vzťahy 1941 – 1945 či Inter arma... s podtitulom Spisovatelia a výtvarníci vo vojenských dejinách Slovenska v rokoch 1848 – 1948. Ak by sme chceli zrátať všetky knihy, monografie, vedecké a odborné články v zborníkoch či časopisoch alebo rôzne ďalšie historické práce a dokumenty, tak ich ročne býva vyše stovky. Plus okolo dvoch stoviek vystúpení v elektronických médiách. Nezabúdajme ani na články či celoročné historické seriály pre náš mesačník Obrana a vydávanie štvrťročníka Vojenská história. „Vojenský historici v roku 75. výročia skončenia druhej svetovej vojny a oslobodenia Slovenska budú pokračovať v prezentácii výsledkov vedeckej, vedeckovýskumnej a výskumnej činnosti aj v tejto oblasti,“ konštatuje Peter Šumichrast, riaditeľ odboru vojensko-historických výskumov,

ktorý je aj zástupcom riaditeľa Vojenského historického ústavu. Dodáva: „Osobitne treba tiež spomenúť pripravované ďalšie dva diely Prameňov k vojenským dejinám Slovenska, vedeckú monografiu Počiatky tzv. normalizácie a jej dôsledky v armáde na Slovensku v období rokov 1968 – 1971 či monografiu Slováci a ČSLA na tajnom fronte studenej vojny.“

V pásme rešpektu

„Veľmi si cením, že náš ústav sa z relatívneho okraja verejného záujmu dokázal etablovať v pozícii rešpektovaného historického pracoviska, pričom nás takto vníma nielen odborná komunita, ale najmä široká verejnosť,“ zdôrazňuje riaditeľ Čaplovič. A aby tie porovnania boli čiastočne aj vyčíslené, Peter Kralčák, riaditeľ Vojenského historického archívu (súčasť VHÚ), uvádza, že v roku 2018 narástol počet verejnosťou preštudovaných dokumentov v elektronickej bádateľni doslova skokom o vyše 70 percent a nad 40-tisíc sa udržal aj vlani. „Bádatelia pochádzali až zo 48 štátov

Pamätník oslobodenia a Vojenské múzeum), zameraný na problematiku prvého a druhého národného odboja. Komunistický prevrat vo februári 1948 znamenal ďalší zlom v histórii ústavu (okrem iného sa jednostranne preferoval boj čs. jednotiek v ZSSR). Po novembri 1989 prešiel ústav zásadnou reštrukturalizáciou. V marci 1990 bol zrušený a na jeho základe vznikol Historický ústav Československej armády.

V Česku po rozdelení

V súvislosti s rozdelením ČSFR došlo v roku 1993 k zmene názvu na Historický ústav Armády Českej republiky. Od 1. apríla 2003 sa názov vrátil späť k tradičnému Vojenský historický ústav. Znovu vytvorený Pamätník dejín národného odboja (od r. 1992 Pamätník odboja) sa zaoberá výskumom dejín politického a vojenského odboja v rokoch prvej a druhej svetovej vojny. Došlo aj k rozšíreniu múzejnej zložky VHÚ. Vzniklo Vojenské technické múzeum Lešany a ďalej sa rozvíjala expozícia Leteckého múzea Kbely. V roku 2011 pribudla ďalšia expozícia, tzv. Cisárska zbrojnica v Schwarzenberskom paláci pri Pražskom hrade.

Súčasť českého VHÚ:

Letecké múzeum Kbely bolo založené v roku 1968 v priestoroch historického vojenského letiska Praha-Kbely, ktoré bolo prvou leteckou základňou vybudovanou po vzniku Československa v roku 1918. V súčasnosti patrí k najväčším leteckým múzeám v Európe. Vo svojich zbierkach má 275 lietadiel, z nich 85 je vystavených v štyroch krytých halách a ďalších 25 vo vonkajších priestoroch. Je rozdelené na tieto

sveta, okrem Európy napríklad z USA, Austrálie, Japonska či Filipín,“ poznamenáva P. Kralčák. E-bádateľňa, ktorú v roku 2015 spustili aj vďaka eurofondom, mala k 31. 12. 2019 prístupných 22 789 digitálnych objektov, ktoré predstavujú viac ako stotisíc strán archívnych dokumentov, čo je medziročný nárast o viac ako 10 percent. „Aktuálne sa sústreďujeme najmä na digitalizáciu fotografií, vojenských matrik a archívnych dokumentov fondu Hlavného vojenského veliteľstva v Bratislave z rokov 1939 – 1940. Budú tiež na stránke <http://ebadatelnava.vhu.sk>,“ dodáva riaditeľ VHA. A aká je tendencia čo do počtu návštevníkov vo Vojenskom historickom múzeu, ktorého súčasťou sú v Piešťanoch, vo Svidníku a na Dukle? „Predviani sme celkovo evidovali 49 681 návštevníkov a vlni to bolo už 64 294,“ porovnáva plk. Čaplovič.

Nevyhnutné je hovoriť aj o medzinárodnej spolupráci, veď VHÚ je od roku 1994 aktívnym členom Medzinárodnej komisie pre vojenskú históriu (CIHM) a od roku 2001 pracuje aj v Euroatlantickej pracovnej skupine pre štúdium vojnových konfliktov (CSWG). Dôležitá je tiež spolupráca s kolegami z krajín V4 a ďalšími vojensko-historickými pracoviskami v zahraničí. Napríklad v spolupráci s nemeckými kolegami bude v máji 2020 organizovať 20. medzinárodnú vedeckú konferenciu CSWG v Košiciach.

Úsmev pani Histórie

Deň detí s Ozbrojenými silami SR v Spišskej Novej Vsi, Deň ústavy na Bratislavskom hrade či 13. ročník Dňa ozbrojených zložiek a záchranných systémov s deťmi v Piešťanoch – to sú len niektoré z podujatí, kde vlni svoje exponáty alebo činnosť prezentoval VHÚ. Možno dodať, že vyše 850 zbierkových predmetov z depozitov sa na základe 70 platných zmlúv o výpožičke či prenájme nachádza v 24 vo-

jenských útvaroch, v katastroch 20 obcí, u 15 rôznych organizácií (múzeá, vysoké a stredné školy, ústavy a zariadenia, samosprávny kraj, letisko), ako aj jedenástich občianskych združení a neziskových organizácií. „Verejnosť si takto môže pozrieť lietadlá z našej zbierky napríklad na

letisku aeroklubu v Dubnici nad Váhom, na Letisku M. R. Štefánika v Bratislave či v múzeu M. Strenka v Starej Ľubovni,“ konštatuje riaditeľ Čaplovič. V každom prípade – ak sčítame všetku prácu, je obdivuhodné, že v rámci celého Slovenska ju zvláda okolo 60 pracovníkov VHÚ. „Napríklad v rámci technickej pomoci nám pri obnove a údržbe múzejných exponátov v našich areáloch pomáhajú aj vojaci ozbrojených síl, za čo sme veľmi vďační. No akokoľvek, aj keby nás bola stovka, tak to nie je dosť,“ poznamenáva plk. Čaplovič, ktorý však vie, že i v tomto roku bude

musieť VHÚ zvládať úlohy s podobnými počtami. A nielen v ňom. V septembri 2019 bola kolégiom ministra obrany SR schválená Koncepcia rozvoja VHÚ na roky 2020 – 2030, definovaný je aj Program vedeckovýskumnej činnosti VHÚ na roky 2020 – 2024 a v rokoch 2021 až 2022 bude

výzvou aj úspešná akreditácia VHÚ ako vedeckovýskumného pracoviska.

A ešte niečo. O stúpajúcej prestíži a popularite VHÚ svedčí aj to, že vlni sa mu podarilo nadobudnúť 407 nových zbierkových predmetov, z ktorých 179 bolo v rámci zmlúv o bezodplatnom prevode hnutelného majetku štátu, 50 získali vlastným zberom, 114 kúpou a 64 vďaka darom od občanov. Takže ak by ste chceli niečo vojenským múzeám darovať, úsmev bude nielen na oboch stranách, ale vďačná bude aj „pani História“ so svojimi priaznivcami.

tematické celky: československé letectvo 1918 – 1924, československé letectvo 1925 – 1938, letectvo druhej svetovej vojny, prúdové lietadlá prvej generácie, cvičné povojnové lietadlá, československé letectvo po roku 1945. Niektoré lietadlá patria k svetovým unikátom. Vystavená je okrem iného aj návratová kabína kozmickej lode Sojuz 28 spolu

so skafandrom jediného českého kozmonauta Vladimíra Remka.

Vojenské technické múzeum Lešany vzniklo v roku 1996 v priestoroch bývalých delostreleckých kasární. V súčasnosti má v zbierkach vyše 700 historických tankov, kanónov, motocyklov, obrnených, nákladných a osobných vojenských vozidiel, raketovú techniku, spojovacie a ženijné prostriedky či logistický materiál z obdobia od roku 1890 až po súčasnosť. Sú umiestnené v desiatich halách, pod prístreškami a na voľnom priestranstve. Unikátna je najmä zbierka čs. vojenských dopravných prostriedkov (tankov, motocyklov, nákladných a veliteľských automobilov) z období rokov 1918 – 1939 a kanóny firmy Škoda. Čs. peší prápor 11. – Východný, neskôr Čs. 200. ľahký protiletadlový pluk – Východný, ktorý sa preslávil statočným bojom o líbyjský Tobruk, približuje automobil Bedford MWC 15-cwt a 40 mm protiletadlový kanón Bofors. Z výzbroje 1. čs. armádneho zboru v ZSSR je v múzeu napríklad obrnený automobil BA-64B. Významná je aj zbierka z obdobia studenej vojny, a to z oboch strán železnej opony.

Cisárska zbrojnica je situovaná v Schwarzenberskom paláci na Hradčanoch a je v nej vystavená zbierka zbraní a vý-

Vojenské historické múzeum

Vojenské historické múzeum – múzejné oddelenie Piešťany pôvodne sídlilo v Trenčíne. Pripravoval sa aj zaujímavý projekt jeho výstavby na trenčianskom letisku, ktorý sa, žiaľ, nerealizoval, a v roku 2004 bolo presťahované do Piešťan.

V Piešťanoch sa začalo budovať múzeum v objektoch zrušenej 32. leteckej základne, depozitár a administratívna časť v Kasárňach SNP na Orviskej ceste. Stála expozícia sa rodila v časti bývalého vojenského letiska s tromi halami.

Na piešťanskom letisku

V rokoch 2002 – 2003 sa tieto objekty čiastočne rekonštruovali. Dňa 25. septembra 2004 bola sprístupnená stála expozícia pod názvom Výzbroj čs. armády v rokoch 1945 – 1992. Je umiestnená na ploche vyše 41 000 m², a to v troch krytých aj vonkajších priestoroch. Riaditeľ VHM podplukovník Milan Kubizniak približuje, že v expozíciách je momentálne sprístupnených viac

ako štyristo trojrozmerných zbierkových predmetov prezentujúcich výzbroj, výstroj a techniku používanú v čs. armáde od konca druhej svetovej vojny až po rok 1992, ako aj technika, ktorú používala Armáda Slovenskej republiky a po nej Ozbrojené sily SR.

V roku 2015 pribudli do múzea moderné interaktívne dotykové infokiosky, info-panely, navádzacie a informačné staničky v expozícii a ďalšia multimediálna technika. Návštevníci VHM okrem iného môžu vidieť 3D animáciu, ktorá predstavuje top dvanásť zbierkových predmetov z Piešťan, Svidníka a z vyhliadkovej veže na Dukle. VHÚ ponúka aj 27-minútový dokument Ocelové ticho, film o M. R. Štefánikovi

z vlastnej produkcie, ako aj ďalšie zaujímavé dokumenty. Okrem predstavenia svojich úloh a činnosti približuje aj najvýznamnejšie medzníky vojenskej histórie Slovenska od vypuknutia prvej svetovej vojny až po studenú vojnu.

VHÚ v minulom roku spustil YouTube kanál VHÚ, kde si návštevníci môžu pozrieť zaujímavé videá z dielne Vojenského historického ústavu, ktoré mapujú vojenskú minulosť Slovenska a Slovákov. Druhým nemenej zaujímavým obohatením je interaktívna mapa lokalít muzeálnych exponátov na území Slovenskej republiky (<https://mapalokalitexpo.vhu.sk>). Webová aplikácia zobrazuje jednotlivé miesta uloženia zbierkových predmetov Vojenského historického múzea Piešťany na mape Slovenskej republiky. Od leta 2017 si ďalšie unikátne veľkorozmerné múzejné prírastky možno pozrieť v dobudovanom priestrešku P2.

Podplukovník Kubizniak s uspokojením konštatuje, že múzejné oddelenie Piešťany eviduje k 31. decembru 2019 v zbierkovom fonde 9 272 zbierkových predmetov, zaradených v 22 múzejných zbierkach. Medzi najnovšie prírastky podľa neho patrí prúdový bombardér Il-28, ktorý sa na Slovensko dostal vďaka výmene s českým Vojenským historickým ústavom. Nové je aj dopravné lietadlo An-26 či prototyp L-29 Delfín. „Som veľmi rád, že sa môžeme pochváliť prakticky kompletnou expozíciou protivzdušnej obrany, ale napríklad aj všetkými variantmi lietadla MiG-21, ktoré používala československá armáda. Tiež odminovacím tankom T-55, ktorý využívali slovenskí ženísti v mierovej misii UNMEE v Eritrei, tankom T-34 a mnohými inými zaujímavými exponátmi,“ hovorí riaditeľ VHM. Situáciu s vý-

zbroje od polovice 15. storočia. Expozícia obsahuje vyše 550 zbierkových predmetov, ktoré pochádzajú najmä z obdobia, keď Česko patrilo k habsburskému štátnemu útvaru.

Múzeum Hradnej stráže je umiestnené vo veži Mihulka (Pražskej veži) na Pražskom hrade a jeho expozície mapujú vývoj českých vojenských jednotiek, ktoré od najstarších čias až po dnešok strážili Pražský hrad. Najväčší dôraz je kladený na posledných sto rokov, keď objekt chránila Hradná stráž.

Národný pamätník hrdinov heydrichiády sídli v pravoslávnom chráme sv. Cyrila a Metoda na Resslovej ulici v Prahe. Stála expozícia je venovaná operácii Antropoid.

Armádne múzeum Žižkov je pre dlhodobú rekonštrukciu zatvorené, malo by byť znovuotvorené v priebehu tohto roka.

Slovenská cesta

V Bratislave vzniklo detašované pracovisko Vojenského historického ústavu Praha pre dejiny vojenstva na Slovensku 1. októbra 1967. Dňa 1. júna 1969 bol zriadený Československý vojenský historický ústav v Bratislave, ktorý mal byť „integrálnou, relatívne samostatnou súčasťou Československého vojenského historického ústavu v Prahe s odbornou sférou činnosti v slovenskej vojenskej histórii a s teritoriálnou pôsobnosťou na území Slovenska.“

stavnými priestormi, ktoré znesú porovnanie aj s podobnými vojenskými múzeami v zahraničí, by mala podľa neho zlepšiť výstavba plánovanej haly č. 4. V máji tohto roka je plánované otvorenie stálej výstavy Slováci v rovnošatách 1848 – 2018. Bude zároveň venovaná hlavným historickým medzníkom vojenských dejín Slovenska, ktoré sú zdrojom našich tradícií a vlastenectva.

Svidník a Dukla

Súčasťou VHM je aj múzejné oddelenie Svidník. Vzniklo ešte v roku 1965 ako Duklianske múzeum a verejnosti ho sprístupnili 4. októbra 1969 pri príležitosti 25. výročia Karpatsko-duklianskej operácie. V objekte múzejného oddelenia sú expozič-

né, depozitárne a administratívne priestory. Múzejné oddelenie Svidník registruje k 31. decembru 2019 v zbierkovom fonde 10 541 zbierkových predmetov, zaradených v 22 múzejných zbierkach.

Územie severovýchodného Slovenska bolo ako jediné zasiahnuté bojovými operáciami v priebehu oboch svetových vojen (1914 – 1915 a 1944 – 1945). Preto sa múzejné oddelenie vo Svidníku špecializuje na dokumentáciu vojenských dejín Slovenska bezprostredne pred a počas prvej svetovej vojny vo Východných Karpatoch, medzivojnového obdobia a obdobia druhej svetovej vojny. Samozrejme, s akcentom na priebeh Karpatsko-duklianskej operácie, partizánskeho hnutia a oslobodzovania územia Slovenska v rokoch 1944 – 1945. Na prezentáciu dokumentovaných reálií slúži pre návštevníkov centrálna expozícia, ktorú v rokoch 2010 – 2011 komplexne rekonštruovali a rozšírili. Do expozície nedávno pribudol jediný dochovaný hraničný stĺp z medzivojnovej ČSR, ako aj protiletadlový guľomet vzor 36 Oerlikon.

V rámci centrálnej expozície vrátane príslušného parku bojovej techniky vo Svidníku môžeme nájsť napríklad polopásový

nemecký obrnený transportér D-7, sovietsky gardový mínomet M-13 či sovietske dopravné lietadlo Lisunov Li-2. Zaujímavý je aj tzv. Taran na rázcestí cesty do Kapišovej za Svidníkom, ktorý predstavuje tank T-34/85 vklinený do nemeckého tanku Pz. IV G. Blízke Údolie smrti totiž pripomína najväčšiu tankovú bitku v regióne. No a symbolom samotných bojov je Pamätník čs. armádneho zboru na Dukle a príslušný vojenský cintorín, kde je pochovaných 565 jeho príslušníkov. Pamätník Sovietskej armády vo Svidníku symbolizuje úctu deväťtisíc sovietskym vojakom, ktorí zahynuli pri bojoch na východe Slovenska.

Súčasťou múzea je aj vysunutá expozícia – 49-metrová vyhliadková veža na Dukle s novým rýchlodyťahom, ktorá poskytuje panoramatický pohľad na krajinu, kde prebiehali ťažké boje počas bitky v Karpatoch v rokoch 1914 – 1915 a počas Karpatsko-duklianskej operácie. V jej priestoroch sa nachádza zrenovované bojové lietadlo Avia B-33 (licenčne vyrábaný Iliušin Il-10), ako aj ďalšie zaujímavé múzejné exponáty.

Tému pripravili: Pavol Vitko a Jozef Žiak

Foto: VHÚ, VHÚ – Praha, autori

Podľa tabuliek počtov mal mať spolu 65 pracovníkov. Ambiciózne plány sa však nenaplnili, keďže po reorganizácii súvisiacej s normalizáciou bolo vytvorené oddelenie vojen-

ských dejín Slovenska – VHÚ Praha so sídlom v Bratislave a počet pracovníkov sa zredukoval na 21. Po novembri 1989 sa ich počet rozrástol o jedenást.

S účinnosťou od 1. mája 1994 bol rozkazom ministra obrany SR č. 27 z 26. apríla 1994 zriadený Vojenský historický ústav ako vedeckovýskumné, múzejné a archívne zariadenie Ministerstva obrany Slovenskej republiky. Prvú organizačnú štruktúru tvorilo Riaditeľstvo VHÚ a odbor vojensko-historických výskumov so sídlom v Bratislave, Vojenský historický archív v Trnave, Vojenské múzeum v Trenčíne a Vojenská správa budov vo Svidníku. Za prvého riaditeľa VHÚ bol vymenovaný pplk. Jozef Bystrický.

V súčasnosti sídli v Bratislave Riaditeľstvo Vojenského historického ústavu, odbor vojensko-historických výskumov, Vojenský historický archív a logistické zabezpečenie. Vojenské historické múzeum tvoria múzejné oddelenie Piešťany a múzejné oddelenie Svidník, pod ktoré patrí aj vyhliadková veža na Dukle. VHÚ je tiež správcou Pamätníka čs. armádneho zboru a vojenského cintorína na Dukle, Pamätníka Sovietskej armády vo Svidníku, Pamätníka tokajickej tragédie a Pamätníka rumunských vojakov v Piešťanoch.

Lietajúci kombajn

Iliušin Il-2 je najmasovejšie vyrábaným vojenským lietadlom všetkých čias. V sovietskom letectve mal počas druhej svetovej vojny nezastupiteľnú úlohu. Jeho nástupca Il-10 zasa tvoril základ bojového letectva v začiatkoch studenej vojny. Vyrábali sa vo veľkých počtoch aj v Československu.

Šturmovikov Il-2 vyrobili počas vojny 36 183 kusov. V záujme urýchlenia výroby i šetrenia strategických materiálov prešla jeho konštrukcia mnohými zmenami a veľká časť trupu i krídel bola z dreva. Z lietadla sa stal typický vojnový spotrebný materiál. Ešte pred koncom vojny však sovietske letectvo začalo hľadať nástupcu. Hlavnou požiadavkou bola vyššia rýchlosť a manérovacie schopnosti v malej výške. Tým by sa nový stroj ľahšie vyhýbal streľbe protiletadlových zbraní, ktoré preň predstavovali hlavnú hrozbu.

Prototyp Il-10 prvýkrát letel v apríli 1944, v lete toho istého roka úspešne absolvoval testy a v auguste schválili jeho sériovú výrobu. Už v januári 1945 vznikla prvá jednotka vyzbrojená novými lietadlami. Výcvik však trval dlhšie a stroje spočiatku trpeli detskými chorobami, najmä nespoľahlivými motormi. Do boja sa tak dostali až v apríli 1945. Približne desať strojov bolo zostrelených protiletadlovými kanónmi a jeden nemeckým stíhačim

lietadlom. Aj Il-10 si však pripísal jeden zostrel a ukázal sa ako dobre navrhnutý a účinný stroj.

Silná výzbroj

Na rozdiel od svojho predchodcu mal Il-10 celokovovú konštrukciu. Poháňal ho radový dvanásťvalec Mikulin AM-42 s objemom 47 litrov a výkonom 2 000 koní. Motor aj dvojčlennú posádku chránila pancierová vaňa. Najsilnejšia bola pod motorom, kde mala hrúbku 8 mm. Ostatné časti pancierovej vane mali hrúbku 4 mm. Kabínu chránilo pancierové sklo. Celková hmotnosť pancierovania bola 994 kg.

Výzbroj lietadla bola spočiatku rovnaká ako pri Il-2. Tvorili ju dva kanóny kalibru 23 mm a dva guľomety 7,62 mm v krídlach a jeden pohyblivý guľomet kalibru 12,7 mm, ktorý obsluhoval zadný strelec. Od roku 1947 však niesli Il-10 v krídlach štyri kanóny kalibru 23 mm a zadný strelec mal k dispozícii pohyblivý kanón kalibru 20 mm. Okrem toho mohli Il-10 nosiť 400 až 600 kg

bômb v šachtách alebo na vonkajších závesníkoch pod krídlom. Neskoršie verzie niesli aj štyri až osem neriadených rakiet kalibru 82 alebo 132 mm. Zaujímavým doplnkom obrannej výzbroje bola skrinka DAG-10 v zadnej časti trupu. Tá obsahovala 10 obranných granátov AG-2. Každý mal kilogramovú hmotnosť a pri útoku zo zadnej polosféry ich posádka mohla vypúšťať na padáčku tak, že vybuchovali približne 200 m za lietadlom a zasypali útočníka črepinami.

Prestrelka s MiG-17

Až do polovice 50. rokov tvorili Il-10 základ sovietskeho bojového letectva. V rokoch 1951 až 1954 sa licenčne vyrábali v Československu pod označením Avia B-33. Naše letectvo dostalo v rokoch 1950 – 1951 približne šesťdesiat Il-10 priamo zo ZSSR, z licenčnej výroby potom prevzalo ďalších 400 lietadiel. Približne 600 strojov sme u nás vyrobili na export, najmä do Poľska, Rumunska a Bulharska.

I'udovej armády

Iliušin Il-10

Dĺžka: 11,1 m
Rozpätie: 13,4 m
Max. hmotnosť: 6 535 kg
Max. rýchlosť: 550 km/h
Posádka: 2
Výzbroj: 4 × kanón 23 mm, 1 kanón 20 mm, 600 kg bômb

Pre charakteristický zvuk motora dostalo lietadlo u nás prezývku Kombajn. Posledné kusy slúžili až do roku 1963. Pri nehodách bolo stratených 52 kusov. Napriek tomu, že v 50. rokoch s nástupom prúdových stíhacích lietadiel boli už dosť zastarané, medzi posádkami boli obľúbené. Dôvodom bola najmä ich veľká odolnosť. Dôkazom je aj veľmi ojedinelý vzdušný súboj, ktorý sa odohral 4. novembra 1956. V tom čase prebiehalo v Maďarsku povstanie, proti ktorému zasahovali sovietske jednotky. V priestore Komárna hliadkoval náš stroj, ktorý si dvojica sovietskych MiG-17 zjavne pomýlila s maďarským a zaútočila naň. Zadnému strelcovi sa zasekla zbraň, a preto sa len krčil za pancierovým sklom a pilotovi hlásil smer, z ktorého MiG-y útočia. Naše lietadlo nakoniec núdzovo pristálo v Piešťanoch. Lietadlo utrpelo mnoho zásahov, v konštrukcii sa našli aj vetvičky zo stromov, pretože pilot vykonával úhybné manévry v minimálnej výške. Napriek ťažkým poškodeniam však posádka vyviazla nezranená.

Na kórejskom nebi

Intenzívneho bojového nasadenia sa Il-10 dočkal v kórejskej vojne. Letectvo KĽDR dostalo takmer stovku strojov, ktoré spočiatku čelili iba slabej juhokórejskej protivzdušnej obrane. Keď sa však na scéne objavili americké stíhacie lietadlá, čakal Il-10 na kórejskom nebi rýchly koniec. V lete 1950 mala KĽDR k dispozícii už len asi dvadsať Il-10, preto nasledovali ďalšie dodávky zo ZSSR.

Aj na základe skúseností z kórejskej vojny v Sovietskom zväze usúdili, že vrtulové bojové lietadlá môžu byť stále užitočné a v roku 1951 obnovili výrobu modernizovanej verzie označenej Il-10M. Okrem základných bojových verzií existovala aj cvičná Il-10U. V nej priestor zadného strelca nahradila predĺžená kabína s druhým riadením pre inštruktora.

Spolu bolo v ZSSR aj v licencií v Československu vyrobených takmer 6 200 kusov lietadiel, ktoré v kóde NATO dostalo označenie Beast. Jeden veľmi pekne zrenovovaný exemplár je v súčasnosti umiestnený v objekte vyhladkovej veže na Dukle.

Text: Miroslav Barič

Apache pre Maroko

Maroko si objednalo 36 amerických bojových vrtuľníkov AH-64 Apache. Prvýkrát o ne prejavilo záujem v roku 2018, v decembri 2019 predaj schválila americká vláda. Prvá objednávka je na 24 kusov s opciami na ďalších 12. Zahŕňa aj 79 motorov, náhradné zameriavacie systémy, strelecké radary a senzory pre nočné videnie. Hodnota tejto objednávky je 4,25 miliardy dolárov a zahŕňa aj výcvik a logistickú podporu. Okrem

toho prejavilo Maroko záujem aj o výzbroj v podobe 600 protitankových rakiet Hellfire, 558 menších riadených striel APKWS a neriadených rakiet Hydra kalibru 70 mm. Zvažuje aj nákup 200 rakiet Stinger na boj so vzdušnými cieľmi. AH-64E je zatiaľ posledná verzia vrtuľníkov Apache. Unesie až šesťnásť rakiet Hellfire a 30 mm kanón. Bežne nosí aj dve rakety Stinger. Maximálna rýchlosť obrneného stroja s hmotnosťou 11,5 tony je 279 km/h.

Američania kupujú izraelské rakety

Armáda Spojených štátov kupuje bližšie nešpecifikovaný počet izraelských rakiet Spike NLOS (Non-Line-of-Sight). Sú určené pre vrtuľníky Apache a podľa amerického velenia má ísť len o dočasné riešenie. Proti cieľom ako obrnené vozidlá či menšie bunkre používajú Apache AH-64 osvedčené rakety Hellfire. Tie majú dosah 12 km. Americká armáda však chce zbrane s väčším dosahom, ktoré by helikoptéram umožnili zasahovať cieľe z väčšej, a teda bezpečnejšej vzdialenosti. Spike NLOS je piatou generáciou osvedčenej rakety firmy Rafael. Je schopná zasahovať cieľe bez vizuálneho kontaktu až na vzdialenosť 25 km. Raketa má hmotnosť 70 kg a okrem izraelskej armády ich používa aj britská a juhokórejská.

India vyrobí ďalšie T-90

India podpísala ďalšiu licenčnú zmluvu s Ruskom na výrobu tankov T-90. Na základe zmlúv z rokov 2001, 2006 a 2007 už má indická armáda viac ako tisíc týchto obrnencov. Podľa najnovšej zmluvy pribudne do jej výzbroje ďalších 464 kusov. Tanky budú zostavovať v Indii, no 60 percent komponentov bude pochádzať z Ruska vrátane celého pohonného systému. Celková hodnota kontraktu je 3,12 miliardy, čo vychádza na 6,7 milióna dolárov za jeden tank. Až 38 percent z tejto sumy však tvoria licenčné poplatky. India má 3 500 tankov, z toho dve tretiny tvoria rôzne verzie T-72. Zvyšok sú najmä T-90, ktoré tiež vychádzajú z T-72. V závislosti od verzie má tank T-90 hmotnosť 46 až 48 ton a jeho hlavnú výzbroj tvorí kanón kalibru 125 mm. Dopĺňajú ho dva guľomety 12,7 mm a 7,62 mm. Poháňa ho 12-valcový dieselový motor a dosahuje rýchlosť 60 km/h.

Izrael chce lietajúce tankery

Izrael požiadal USA o urýchlené dodanie dvoch tankovacích lietadiel Boeing KC-46A. Chcel by tak predbehnúť aj dodávky pre americké letectvo, ktoré sú pozadu oproti pôvodnému plánu. Spolu má objednaných osem KC-46A. Izrael sa dlhodobo opiera o početnú flotilu tankovacích lietadiel, ktoré umožňujú úderné operácie letectva aj ďaleko od hraníc. V prípade pohotovosti tiež tankery udržia lietadlá dlhšie vo vzduchu pri ochrane domáceho územia. Tankovaciú flotilu tvorí deväť lietadiel upravených zo starších dopravných Boeingov 707 a štyri turbovrtuľové KC-130H, ktoré zásobujú palivom najmä helikoptéry. Problémom je, že Boeingy 707 sú veľmi staré a ich údržba drahá. V prípade väčšieho konfliktu sa už nemožno spoľahnúť, že budú úplne k dispozícii. KC-46A vychádza z dopravného lietadla Boeing 767. Dosahuje rýchlosť 914 km/h, má dolet 11 800 km a pre iné lietadlá môže niesť zásobu 94 ton paliva.

Ukrajina dostala americké lode

Ukrajinské námorníctvo prevzalo prvé dve zo štyroch hliadkových lodí triedy Island. V rokoch 1982 až 1995 postavili pre americkú pobrežnú stráž 49 týchto plavidiel. V poslednom období ich v USA nahrádza nová trieda Sentinel a časť lodí sa tak dostala do výzbroje Gruzínska, Pakistanu, Kostariky a najnovšie aj Ukrajiny. Tá zatiaľ dostala plavidlá Cushing a Drummond, ktoré boli premenované na P190 Sloviansk a P191 Starobilsk. Lode triedy Island sú 34 metrov dlhé a majú výtlak 168 ton. Výzbroj tvorí kanón kalibru 25 mm a dva guľomety 12,7 mm. Hliadkové plavidlá sú vybavené radarom a elektronickou navigáciou. Posádku predstavuje 16 námorníkov, vytrvalosť na mori je päť dní a rýchlosť 29,5 uzla. Lode odovzdané Ukrajine majú za sebou tridsaťročnú službu a pri dobrej údržbe môžu vydržať ešte minimálne jednu dekádu.

Text: Miroslav Barič, Foto: MoD of India, MoD of Ukraine, Rafael, Romanian MoD, USAF, US Army, USCG

Ďalšie rumunské F-16

Rumunsko objednalo ďalších päť použitých stíhacích lietadiel F-16A od Portugalska. Celkový počet týchto strojov vo výzbroji rumunského letectva sa tak zvýši na sedemnášť. Rumunsko dlho používalo modernizované verzie sovietskych stíhacích lietadiel MiG-21. V službe ich však ostalo už len 24 z celkového počtu 111. Po vstupe do NATO sa Rumunsko usilovalo o ich náhradu. Pôvodne chcelo na-

kúpiť staršie verzie F-16 od Holandska alebo USA, ale Portugalsko ponúklo najlepšiu cenu. Prvých dvanásť strojov F-16 vo verziách A/B stálo 734 miliónov dolárov. V tejto cene bol zahrnutý aj výcvik rumunských pilotov a členov pozemného personálu. Rumuni tiež dostali výzbroj a náhradné dielce. Prvých šesť F-16 prevzali Rumuni v roku 2016. Za ďalších päť kusov teraz zaplatia 115 miliónov dolárov.

Irak, Kosovo, Afganistan, Bosna

Už pri prvom nasadení v zahraničí sa podplukovník Štefan Rigas stretol so smrťou spolubojovníkov. Napriek smútku nehodil flintu do žita a 26. novembra 2019 ho minister obrany uviedol do Siene slávy.

„Chcel som pracovať so spojovacou technikou, preto som sa po maturite na prešovskom SOU elektrotechnickom rozhodol študovať na vtedajšej Vojenskej vysokej technickej škole v Liptovskom Mikuláši,“ hovorí o motivácii a spomenie, že v roku 1993 promoval ako inžinier spojár. „Pre našu mladú rodinu bolo skvelé, že armáda mala vtedy voľné služobné byty – hoci aj v Jelšave,“ hovorí o 90. rokoch, keď sa po 2,5-ročnom veliteľsko-pedagogickom pôsobení vo výcvikovom stredisku spojovacích špecialistov v Poprade a polroku v Prešove sťahoval s manželkou a malou dcérkou na Gemer. V raketometnom a neskôr zmiešanom delostreleckom oddiele začínal ako veliteľ spojovacej čaty, po desaťročí odchádzal do prvej operácie z pozície spojovacieho náčelníka.

Iniciatíve aj na rozkaz

„Všetci si odrazu oveľa intenzívnejšie uvedomovali, že sa to môže stať každému,“ hovorí o 8. júni 2004, keď v Iraku pri plnení úloh zahynuli rotný Peter Dinga, čatár Vladimír Simonides a čatár Miroslav Frkáň. „Smrť kolegov sa nedá pri výcviku simulovať a nedá sa ani odhadnúť na psychologickom testovaní,“ poznamená smutne. No aj keď to bolo veľmi tragické, veď zomreli aj dvaja Poliaci a je-

den Lotyš, Slováci v sebe našli vnútornú silu, vnímali spolupatričnosť a všetci pokračovali v misii – aj za troch padlých kamarátov. „Krátko predtým som požiadal o polročné predĺženie nasadenia v operácii, takže som sa domov vrátil až vo februári 2005,“ dodá pplk. Rigas. Do Iraku sa prihlásil sám a uspel aj preto, lebo predtým absolvoval kurz na práve v našich ozbrojených silách zavedené rádiové stanice Harris RF-5800.

Zanedlho po návrate ho prevelili zo vtedy už rušenej Jelšavy na Veliteľstvo Pozemných síl OS SR do Trenčína. „Odvtedy už vlastne nie som spojár, čakali ma rôzne funkcie spojené s plánovaním, bojovou pohotovosťou a podobne.“ Od júla 2007 ho čakalo aj polročné nasadenie v operácii KFOR v Kosove. Neplánoval si ho, vycestoval na rozkaz. „Samozrejme, reagoval som tým klasickým ‚Vykonám!‘, hoci mi nebolo všetko jedno. Ako jediného Slováka ma vtedy vybrali na medzinárodné veliteľstvo KFOR v Prištine.“ Bol príslušníkom oddelenia výcviku a zodpovedal za výcvik záloh koalíčných síl, a ako hovorí, znamenalo to pre neho veľkú medzinárodnú skúšku. „Bez toho, aby som mal ešte niekoho zo svojej armády za chrbtom, som musel uspieť odborne, jazykovo aj spoločensky.“ Druhou možnosťou by totiž bola blamáž.

Sienslávy MO SR, Bratislava 2019

Zákerné nebezpečenstvo

Aj v Afganistane pôsobil druhý polrok 2013 v medzinárodnej štruktúre. Na veliteľstve vtedy najväčšej koalície základne KAF (Kandahar Airfield). „S mojím americkým pobočníkom sme mali na starosti systém bezpečnostných procedúr v rámci vstupu do viac ako 20-tisícovej základne. Išlo o čo najúčinnnejšie nastavenie systému kontrol vstupu vojakov aj civilných kontraktorov, ako aj vojenských vozidiel či kamiónov kontraktorských firiem, ktoré privádzali zásoby a ktorým naše oddelenie zároveň vydávalo povolenie na vjazd.“ Akákoľvek chyba sa mohla kruto vypomstiť, ak si predstavíme, že vo vozidlách mohli byť ukryté nástražné výbušné systémy či nelegálne zbrane. Prítom do základne denne vchádzalo niekoľko stoviek domácich pracovníkov a vyše stovky nákladiakov. „Aj s odstupom času chcem veľmi úprimne oceniť slovenských vojakov, ktorí odvádzali nesmierne poctivú prácu na ťažiskovej vstupnej bráne ECP 5,“ poznamenáva podplukovník Rigas, ktorý mal zo svojej pozície na veliteľstve základne na starosti aj bránu ECP 3, kde slúžili Američania, a ECP 4 v kompetencii Bulharov.

Nebezpečenstvo však striehlo ešte z jednej strany – od zradcov z radov Afganskej národnej armády. Túto hrozbu si uvedomovali všetci, veď v roku 2012 zabili 62 západných vojakov, čo bolo päťnásť percent z celkových strát. „Taký útok sa však v podstate nedal predvídať. Bohužiaľ, ani ten z 9. júla 2013, keď príslušník Afganskej národnej armády začal guľometom M240B strieľať z vnútra svojej strážnej veže,“ smutne spomenie pplk. Rigas. Dvaja slovenskí vojaci boli ťažko zranení, rotný Daniel Kavuliak zahynul. „Okamžite bol vyhlásený poplach. Keďže som bol práve na veliteľstve, zaujal som určenú obrannú pozíciu na streche našej budovy, hoci čoskoro sa ukázalo, že nejde o hromadný útok, ale o zákerný čin jednotlivca.“ Nato sa snažil asistovať veliteľovi kontingentu pri pomoci našim vojakom. Tu však aktuálne spomeňme aj desiatnika Milana Tomláka, ktorý v okamihu útoku viedol kryciu paľbu na miesto, odkiaľ strieľal zradca, čím eliminoval hrozbu možnosť vyšších strát, a vzápätí poskytol pomoc raneným. Aj on je od novembra 2019 v Sieni slávy Ministerstva obrany SR.

Tri stoličky

„Asi sa to vo mne kumulovalo, pretože aj keď viem, že Bosna a Hercegovina nie je až taká nebezpečná krajina, ja som to vtedy prežívala asi s najväčšími obavami,“ priznáva na manžela hrdá pani Eva Rigasová, na ktorej bola v čase jeho neprítomnosti doma v Trenčíne starostlivosť o ich dve deti, dom a záhradu. Lenže podplukovník Rigas nad rozkazom, ktorý predchádzal vyslaniu do operácie Althea, neuvažoval. Výzva byť prvý raz v kariére veliteľom slovenského kontingentu mala veľké V. „Opäť to bolo niečo nové – všetka zodpovednosť bola totiž na mne, pričom v Sarajeve to bolo náročné aj preto, že som sedel naraz na troch stoličkách...“ O aké stoličky ide? „Veliteľ slovenského kontingentu zastáva aj pozíciu staršieho národného predstaviteľa na veliteľstve misie EUFOR Althea a zároveň plní operačné úlohy. A keďže Slovensko je vedúcou krajinou LOT Koordinačného centra (LCC) pre styčné a pozorovacie tímy (Liaison and observation team – LOT), pričom

týchto tímov je 17 zo siedmich krajín, treba veliť aj týmto smerom z pozície šéfa LCC.“

„Vo vojenskej operácii EUFOR Althea sa výraznou mierou podieľal na výbornom plnení úloh, príkladným spôsobom koordinoval aktivity LOT-ov a vzorne reprezentoval OS SR aj v pozícii národného predstaviteľa,“ zhodnotil jeho posledné nasadenie v zahraničí v nominačnom liste na uvedenie do Siene slávy veliteľ pozemných síl generálmajor Jindřich Joch.

Trpezlivosť a úsilie

„Čím by som bol, keby som nebol vojakom? Túžil som byť letcom, čo som však nemohol pre zrak, takže azda konštruktérom či stavebným inžinierom,“ zasmie sa pri našej otázke. „Vo vojsku som stretol veľa dobrých ľudí, spoznal som svet z viacerých strán, takže svoj vstup do armády som nikdy neoľutoval,“ porovnáva podplukovník, ktorý absolvoval aj ročné externé štúdium na Marine Corps University, Quantico, s dvojnásobným šesťtyždňovým študijným pobytom vo Virginii a už dlhšie pôsobí ako zástupca náčelníka štábu pre operácie trenčianskej brigády bojového zabezpečenia.

Čerstvý päťdesiatnik pplk. Rigas má rád lyže, snowboard, bicykel aj turistiku a všetky práce okolo domu. Juniorom v uniforme odkazuje, že ak sa rozhodli „nasadnúť do vojenského rýchlika“, mali by doň nastúpiť už s ovládaním jazyka, no najmä s trpezlivosťou a úsilím na sebe pracovať predovšetkým doma, s perspektívou, že dostanú šancu aj vo svete. A čo v ostatných rokoch potešilo jeho samého? „Keď ukážeš charakter a dobré srdce, nie vždy sa to musí skončiť happyendom, ale o to viac ma potešili viacerí ľudia a aj kolegovia, keď prišli s poďakovaním, že som k nim pristupoval férovo a zodpovedne. Aj keď za to žiadnu stužku na uniforme nemám, pod ňou ma to hreje azda najviac. Napokon – ja som sa v podstate len snažil poriadne si robiť svoju prácu. Ak si to nadriadení všimli a uznali, že je to hodné pozornosti aj v prestížnej Sieni slávy, tak ma to, pravdaže, teší rovnako.“

Text: Pavol Vitko

Foto: Ivan Kelement a archív Š. R.

Ocenenia v Prešove

Minister obrany Peter Gajdoš ocenil pamätnou medailou profesionálnych vojakov za pomoc po výbuchu bytového domu na Mukačevskej ulici v Prešove. Celkovo bolo v Prešove nasadených viac ako 880 príslušníkov Ozbrojených síl SR, 27 vojenských policajtov a 61 kusov prepravnej techniky. Minister poďakoval vojakom a vojenským policajtom za prácu pri odstraňovaní následkov tragickej udalosti, zabezpečení a strážení postihnutej oblasti a tiež vojenským psychológom aj duchovným, ktorí poskytovali podporu v krízovom centre. Na mieste výbuchu sa v službách striedali príslušníci práporov CSS a ISTAR, vrtuľníkového krídla Prešov a Vojenskej polície.

Foto: Ivan Kelement

Symbol spolupatričnosti

Desiťnikovi Jozefovi Bilohuščinovi, ktorý 6. decembra 2019 pri výbuchu bytového domu na Mukačevskej ulici v Prešove prišiel o byt, odovzdal veliteľ prešovského práporu ISTAR pplk. Dušan Cisár počas slávnostného nástupu pri príležitosti výročia vzniku Slovenskej republiky výťažok z finančnej pomoci a podporil ho v jeho ďalšej službe. Do finančnej pomoci, ktorú organizovala Vojenská podporná nadácia, sa zapojili príslušníci práporu ISTAR, vojaci iných útvarov aj civilní občania. Jej výťažok dosiahol 6 702 eur. Des. Bilohuščin zostal po výbuchu vo svojom byte odrezaný od únikovej cesty. Zachoval však rozvahu, pričom neváhal pomôcť susede a jej psíkovi na balkón, kde spoločne počkali na pomoc záchranárov.

Text: npor. Petra Hadvábová

Foto: rtm. Peter Poľanský

- Siedmeho januára sa v Základni výcviku a mobilizačného doplnovania Martin začal prvý tohtoročný základný vojenský výcvik pre 212 čakaťelov a kadetov prípravnej štátnej služby. Medzi čakaťelmi je aj 38 žien. Po úspešnom absolvovaní výcviku budú slávnostne vyradení v prítomnosti rodinných príslušníkov a pozvaných hostí 21. februára 2020.

- Na bezpečnosť a verejný poriadok v uliciach Bratislavy dohliadalo počas vianočných a novoročných sviatkov 318 profesionálnych vojakov. V zmiešaných hliadkach s príslušníkmi Policajného zboru SR pôsobili od 22. novembra 2019 do 1. januára 2020. Ich úlohou bola najmä ochrana verejného poriadku, života, zdravia a majetku, pričom boli pripravení aj na boj proti terorizmu a organizovanému zločinu.

- V trebišovských kasárňach sa za účasti zástupcu veliteľa pozemných síl brigádneho generála Martina Michalka, veliteľa 2. mechanizovanej brigády brig. gen. Vladimíra Kubáňa a veliteľa síl pre špeciálne operácie v zastúpení majora Slavomíra Hanka uskutočnil slávnostný ceremoniál pri príležitosti odovzdania 23. motorizovaného práporu 2. mechanizovanej brigády do podriadenosti veliteľstva síl pre špeciálne operácie.

- V priestoroch Gemersko-malohontského práporu radiačnej, chemickej a biologickej ochrany Rožňava sa konala hlavná plánovacia konferencia k medzinárodnému cvičeniu Toxic Lance 2020. Príslušníci ozbrojených síl Českej republiky, Poľska, Maďarska, Spojených štátov amerických a Národnej gardy Indiana potvrdili svoju účasť, zvýšili počty účastníkov, doladili detaily s príslušníkmi práporu RCHBO, zástupcami VePS a predstaviteľmi výcvikových zariadení.

- Veliteľ Zásobovacej základne II. v Martine plk. Marián Filip udelil písomnú pochvalu príslušníkovi muničného skladu Trenčín veliteľovi družstva rtn. Patrikovi Friščákovi za záchranu ľudského života. Rotný Friščák poskytol prvú pomoc mužovi, ktorý následkom epileptického záchvatu upadol do bezvedomia. Privolaní záchranári skonštatovali, že prežil iba vďaka včasnej a odbornej predlekárskej pomoci.

- Od 20. decembra 2019 do 2. januára 2020 absolvoval por. Jaroslav Leopold Jablonský vianočnú pastoračnú návštevu profesionálnych vojakov pôsobiacich vo vojenskom výcvikovom centre v Adaži v Lotyšsku.

- Slávnostným nástupom sa príslušníci Veliteľstva Pozemných síl OS SR rozlúčili so zástupcom náčelníka štábu veliteľstva pozemných síl plukovníkom Jánom Dreveňákom, ktorý 31. decembra 2019 odišiel zo služobného pomeru po vyše 38-ročnej vojenskej kariére. Veliteľ pozemných síl generálmajor Jindřich Joch odovzdal zástupcovi náčelníka štábu Pamätný kríž náčelníka Generálneho štábu OS SR II. stupňa (strieborný) a vecné dary od príslušníkov veliteľstva. Funkciu zástupcu náčelníka štábu veliteľstva pozemných síl od 1. januára 2020 zastáva plukovník Daniel Draganovský.

- Príslušníci 11. mechanizovaného práporu Martin sa v závere minulého roka počas slávnostného nástupu práporu rozlúčili so zástupcom veliteľa práporu mjr. Vladimírom Moškom, ktorý od 1. januára pôsobí na generálnom štábe v Bratislave, a veliteľom 3. mechanizovanej rotty kpt. Jánom Sedliakom, ktorý je vyčlenený na plnenie úloh v akadémii ozbrojených síl.

Ked' delostrelci oslavujú

Deň delostrelectva a raketového vojska si ozbrojené sily pripomenuli pod Matúšovým hradom.

Mierové námestie pod Trenčianskym hradom spoločne s Posádkovým klubom Trenčín sa stali miestom osláv 75. výročia jaslovskej bitky a Dňa raketového vojska a delostrelectva.

Zbrane na Mierovom

Na Mierovom námestí sa 15. januára sústredili zástupcovia všetkých delostreleckých zložiek Ozbrojených síl SR, vojenských veteránskych združení (Česká a Slovenská obec delostrelecká, Cech puškárov a delostrelcov v Bratislave, Zväz vojakov SR, Klub generálov SR) aj ukážky bojovej techniky. Za zvukov štátnej hymny SR zazneli z priestoru medzi starým a novým železničným násypom pri Váhu delostrelecké salvy.

Delegácie Ministerstva obrany SR pod vedením generálneho riaditeľa sekcie ľudských zdrojov brigádneho generála Borisa Ďurkecha a velenia Ozbrojených síl SR, ktoré reprezentoval zástupca veliteľa pozemných síl brigádny generál Martin Michalko, predstavitelia kraja a mesta Trenčín, ako aj partnerskej organizácie delostrelcov z Českej republiky si pripomenuli 75. výročie rozhodujúcej bitky proti nacistickým vojskám pri poľskom meste Jaslo. Bola najväčším a najúspešnejším vystúpením československého delostrelectva počas druhej svetovej vojny.

Bitka pri Jasle

Podľa slov plukovníka Pavla Barančíka, koordinátora palebnej podpory a náčelníka delostrelectva Generálneho štábu OS SR, bolo v jaslovskej operácii nasadených päť delostreleckých plukov z 1. československého armádneho zboru s 2 500 vojakmi a dôstojníkmi vyzbrojenými húfnicami, kanónmi a mínometmi. Ich hlavnou úlohou bolo zabezpečiť delostreleckú podporu útoku 38. armády 4. ukrajinského frontu Červenej armády v smere Gorlice – Nowy Sacz v priestore medzi Vislou a Odrou juhovýchodne od mesta Jaslo. Krátko po polnoci 15. januára 1945 bol delostrelcom 1. československého armádneho zboru vydaný rozkaz na vykonanie delostreleckej prípravy so začiatkom o 8:45 h moskovského času.

Rytieri delostrelci

Zástupcovia útvarov, veteráni, členovia vojenských združení boli na Mierovom námestí a neskôr v Posádkovom klube Trenčín vyznamenaní medailami a oceneniami ministra obrany a náčelníka generálneho štábu. Náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko vo svojom vystúpení v posádkovom klube zdôraznil, že pre delostrelcov je 15. január významným dňom, Dňom delostrelectva a raketového vojska, slávnej tradície, ktorej nositeľmi sú dnes bývalí i súčasní profesionálni vojaci – veliteľia delostreleckých a raketových jednotiek, štábní dôstojníci delostrelectva a raketového vojska, technici delostreleckých a raketových systémov a výzbrojáři. „Som rád, že si ctíte a udržiavate tradície,“ povedal na adresu delostrelcov. Niektorých z nich pasoval čestný predseda Českej a Slovenskej obce delostreleckej generálmajor v. v. Dušan Humený za rytierov delostrelectva.

Text a foto: Jozef Žiak

12. mechanizovaný prápor Nitra

Vojenský útvar 9975 Nitra bol v podriadenosti 12. tankovej brigády so sídlom v Leviciach a od 1. 10. 2000 bol podriadený 2. motostreleckej brigáde Levice. Od 1. 10. 2002 bol súčasťou organizačnej štruktúry ľahkej brigády Topoľčany a od 1. 10. 2006 je 12. mpr Nitra v podriadenosti veliteľstva 1. mechanizovanej brigády so sídlom v Topoľčanoch, ktorá patrí medzi rozhodujúci zväzok Pozemných síl Ozbrojených síl SR.

Hlavnou úlohou 12. mpr Nitra je byť pripravený na nasadenie svojich síl a prostriedkov na území SR na plnenie úloh v prospech manévrových jednotiek Pozemných síl OS SR. Zároveň je predurčený na vytvorenie bojových prvkov mechanizovanej brigády.

Prezident SR zapožičal vo februári 2019 12. mpr Nitra bojovú zástavu za výborné splnenie úloh v rámci operácií medzinárodného krízového manažmentu v misii OSN na zabezpečenie mieru na

Cypre (UNFICYP), v operácii pre Bosnu a Hercegovinu (Althea), v Medzinárodných bezpečnostných asistenčných silách v Afganistane (ISAF) a operácii Rozhodná podpora v Afganistane (Resolute Support).

Znak 12. mpr Nitra má tvar gotického štítu so striebornou bordúrou a tenkou čiernou vonkajšou obrysou linkou. Na zelenej ploche štítu sú umiestnené dva skrížené strieborné meče. V päte štítu je z erbu mesta Nitra položená strieborná pravá ruka držiaca červený praporec so strieborným patriarchálnym ďatelinkovitým dvojitém krížom, ktorý je pripnutý na striebornú žrd. V hlave štítu je na zelenej ploche strieborným písmom umiestnené číslo a skratka názvu 12. mpr a majuskulným písmom miesto jeho dislokácie NITRA.

Text: Dr. Imrich Purdek, PhD.
Vojenský historický ústav

Zápas o trón a Dóžovo povstanie

Tróniaci kráľ Vladislav II. Jagellovský na súvekom zobrazení

Smrť uhorského kráľa Mateja Korvína roku 1490 znamenala zásadný obrat v dianí nielen v uhorskom, ale aj v európskom kontexte.

Zájmem o Matejovo dedičstvo okamžite prejavilo viacero uchádzačov: syn nebohého kráľa Ján Korvín, český kráľ Vladislav Jagellovský i jeho brat poľský kráľovič Ján Albrecht, no aj dvaja Habsburgovci: rímsko-nemecký cisár Fridrich III. a jeho syn, rakúsky veľkovojskoda a rímsky kráľ Maximilián. Každý z pretendentov na trón disponoval väčším či menším počtom stúpcov a nešetril sľubmi odmeny za podporu svojej kandidatúry.

Najvhodnejším kandidátom pre rozhodujúcu časť uhorskej šľachty sa stal český kráľ Vladislav II. Jagellovský. Vedelo sa o ňom, že je vzdelaný, dobrosrdečný a zbožný človek, že má zmysel pre spravodlivosť, a keď treba, vie si zastať miesto

v boji i za rokovacím stolom. Táto okolnosť bola dôležitá vzhľadom na obranu Uhorska pred trvalou osmanskou hrozbou. V súvislosti s tým sa črtali aj očividné prednosti možnej uhorsko-českej personálnej únie a napokon i úzkeho spojenectva s poľsko-litovskou úniou, kde vládol Vladislavov starnúci otec Kazimír IV.

Boj na dvoch frontoch

Už prvé mesiace Vladislavovej vlády v Uhorsku poznamenal boj na dvoch frontoch súčasne. S Vladislavovým zvolením sa totiž nezmieril jeho mladší brat Ján Albrecht (Olbracht), ale ani Maximilián Habsburský. V lete 1490 Ján Albrecht s vojskom v sile takmer päťtisíc mužov (medzi nimi aj päťsto Tatárov) prekročil

uhorské hranice a takmer bez odporu prenikol až k Pešti (Budínu), kde sa obaja bratia osobne stretli a rokovali bez toho, aby sa dohodli. Ján Albrecht sa s vojskom stiahol na územie východného Slovenska, kde obsadil Prešov a Sabinov, ktoré sa poľskému vojsku dobrovoľne poddali.

Vo februári 1491 uzavrel Vladislav II. s bratom prímerie, na základe ktorého sa mladší Jagelovec zriekol nárokov na uhorský trón a v zálohu si mohol ponechať obe obsadené mestá. Už na jeseň toho istého roka vojsko poľského kráľoviča opäť vpadlo do Šariša a Zemplína, kde až do Vianoc rabovalo a pustošilo okolie.

Po prehratej bitke pri Prešove v januári 1492 boli Poliaci prinútení ustúpiť z Uhorska a Ján Albrecht sa tentoraz definitívne zriekol nárokov na uhorský trón. Takmer dvojročný pobyt poľského vojska na území severovýchodných stolíc a s ním súvisiace boje spôsobili veľké hospodárske škody, ktorých dôsledkom bol aj podstatný pokles obyvateľstva najmä v Šarišskej stolici.

Boj Vladislava II. proti Maximiliánovi Habsburskému už nebol taký úspešný. Rímsko-nemeckému kráľovi sa ešte v priebehu augusta 1490 podarilo vyhnúť uhorské posádky zo Štajerska a z Dolného Rakúska a po 12-dňovom obliehaní obsadiť Viedeň. Jeho úspešný postup do Zadunajska, pri ktorom 17. októbra 1490 dokonca obsadil korunovačné mesto uhorských kráľov Stoličný Belehrad, sa zastavil a skončil, keďže nemal dostatok peňazí na žold pre vojakov. Tí odmietli ďalej bojovať, ba Stoličný Belehrad neskôr bez boja vydali uhorskému vojsku.

Bratislavská zmluva

Peniaze nemal ani Vladislav II., a tak sa východiskom stalo vyjednávanie. Výsledkom dlhšieho rokovania Vladislavových a Maximiliánových splnomocnencov sa stala zmluva, uzavretá 7. novembra 1491 v Bratislave. Vladislav sa zriekol všetkých uhorských výbojov získaných v Rakúsku za Mateja Korvína a Maximilián zasa nárokov na uhorský trón.

Uzavretie Bratislavskej zmluvy umožnilo Vladislavovi koncentrovať sily proti Osmanskej ríši. Boje prepukli už roku 1491, keď Osmaní prenikli k Varadínu, a so striedavými úspechmi či neúspechmi oboch strán pokračovali až do roku 1495, keď Vladislav II. uzavrel trojročné prímerie so sultánom Bajazidom II.

Na uhorsko-osmanskom pomedzí sa však aj napriek prímeriu menšie zrážky a potýčky stali takmer každodenným javom. Osmaní vyčkávali a získavali čas, ktorý pracoval v ich prospech. Nedostatok

Uhorský a český kráľ Vladislav II. (tretí zľava) s ďalšími európskymi panovníkmi, ktorých Boh symbolicky vedie do boja proti pohanom; alegorický leták z roku 1502

financií donútil Vladislava II. začiatkom roka 1493 definitívne rozpustiť Matejovo povestné žoldnierske vojsko. Opäť bol zavedený nepružný banderiálny a insurekčný systém. Uhorské pohraničné pevnosti pustli a početný stav ich posádok stále klesal.

Rozvrat štátnej moci

K zápasu o moc medzi kráľom Vladislavom II. a veľmožskou oligarchiou pribudol boj uhorského zemianstva proti veľmožom. Ostrie útokov nižšej šľachty bolo namierené najmä proti veľmožom, ktorí tradične zastávali najvyššie pozície v štátnej správe. Kráľovská kancelária i kráľovská rada sa dostali do rúk neraz skorumpovaných cirkevných hodnostárov a veľmožov.

Vzájomné súperenie šľachty malo vlastne charakter boja proti centralizovanej, čiže štátnej moci, respektíve boja o výkon tejto moci. Nastával chaos, anarchia. V týchto neusporiadaných pomeroch, keď raz jedna, inokedy druhá skupina súperiacich veľmožov a predstaviteľov zemianstva riadila chod udalostí, mohol kráľ Vladislav II. len lavírovať. Nedokázal byť však dostatočne rozhodný a postupne strácal vplyv na chod udalostí, a to aj pre chorobu.

Dóžovo povstanie

Na prelome apríla a mája 1514 v Uhorsku vypuklo dovtedy najväčšie protifeudálne povstanie, ktoré bolo neskôr nazvané podľa svojho vodcu Juraja Dóžu, inak je známe aj ako roľnícka či sedliacka vojna. Dóžovo povstanie vzniklo z neúspešnej krížovej výpravy proti Osmanom, ktorú z iniciatívy ostrihomského arcibiskupa Tomáša Bakóca vyhlásili 9. apríla 1514 v Budíne. Pápežská bula sľubovala účastníkom rozsiahle odpustky, odporcom krí-

žovej vojny dokonca hrozila exkomunikáciou.

Uhorská šľachta neprejavovala ochotu poskytnúť potrebné materiálne či finančné prostriedky ani osobne sa zúčastniť na vojne proti Osmanskej ríši. Do radov krížackého vojska, ktoré sa zhromaždilo v máji 1514 pri Budíne, sa masovo zapojili roľníci, mestská chudoba, remeselníci, študenti, ale aj drobní zemanovia a radoví kňazi. Veliteľom národnostne pestrého, asi 40-tisícového vojska sa stal sedmohradský zeman Juraj Dóža Sikul (Székely), ktorý mal skúsenosti z boja proti Osmanom, keďže predtým slúžil ako veliteľ jazdeckého oddielu na južnej hranici Uhorska.

Arcibiskupovo nariadenie z 15. mája 1514 o odvelení nedostatočne vyzbrojených krížakov na juh krajiny a zákaz ďalšieho náboru do vojska narazili na rozhodný odpor. Krížiaci, presvedčení o zrade šľachty, rozkaz neuposlúchali a postavi-

li sa proti pánom. Pri propagácii povstania zohrali významnú úlohu františkánski kazatelia. Umiernené krídlo povstalcov žiadalo vyvlastnenie cirkevných majetkov, radikáli pustošili šľachtické dvory, kaštiele i kláštory. Povstanie územie Horného Uhorska priamo nezasiahlo, našlo však široký ohlas v Zemplíne, v Hontianskej i Trenčianskej stolici a v stredoslovenských banských mestách, kde hrozila vzbura baníkov, ktorú sa podarilo odvrátiť len vďaka priamej intervencii kráľa.

Povstalecké vojsko začiatkom júla 1514 ovládlo uhorskú nížinu a časť Sedmohradska. Nejednotnosť vo velení a zrada meštianskej časti povstanie oslabili. Dobře vyzbrojené šľachtické jednotky temeškého župana Štefana Bátoriho a početné bandérium Jána Zápoľského porazili hlavné sily povstalcov 15. júla v bitke pri Temešvári (Timișoara). Povstanie bolo zakrátko v celej krajine krvavo potlačené a jeho vodcovia exemplárne potrestaní.

Krutá odplata

Juraja Dóžu popravili mimoriadne krutým spôsobom: posadili ho na rozžeravený železný trón, na hlavu mu položili rozpálenú železnú korunu, pričom jeho najbližší spolubojovníci museli z neho zaživa zubami trhať mäso. Niekoľko desiatok tisíc povstalcov повеšali, narazili na kôl či inak pozabíjali. Dôsledkom povstania bolo znevoľnenie poddaných, ich pripútanie k pôde „na večné časy“ a strata slobody, čo uzákonil uhorský snem 18. októbra 1514.

O pol druhu roka neskôr kráľ Vladislav II. zomrel. Desaťročnému synovi Ľudovítovi zanechal ako dedičstvo nielen rozvrátenú krajinu a dve kráľovské koruny, ale aj nebývalé dlhy. V Uhorsku podľa odhadu činili viac než 400 000 zlatých, v Čechách ich osobitná stavovská komisia vyčísliła na rovných 208 901 kôp českých grošov.

Text: doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.
Vojenský historický ústav

Romantizujúce stvárnenie stretnutia starnúceho Vladislava II. a rímsko-nemeckého cisára Maximiliána I. Habsburského roku 1515

Nezostať na polceste

Najlepší poddôstojník roka 2019 nadrotmajster Andrej Brzuľa spomína, že po celú jeho doterajšiu profesijnú kariéru ho sprevádzali výzvy. Po skončení košickej strednej vojenskej školy nastúpil na leteckú základňu Sliač ako technik pre letecké rádiotechnické vybavenie.

Po čase sa mu naskytla možnosť prejsť na trénažérové pracovisko, kde sú letové simulátory na L-39 a MiG-29. Na toto obdobie spomína: „Myslel som si, že niečo viem, ale hneď som zistil, že je to málo a musím sa poriadne učiť, zdokonaľovať. S počítačmi som to síce trochu vedel, ale keď som

dostal veľký priemyslový počítač bežiaci na unikátnom počítačovom systéme, o ktorom som dovtedy prakticky nevedel, tak sa človek musí učiť nanovo. Ale na druhej strane tá potreba učiť sa mi pomohla v tom, že som neskostnatel, nezostal stáť na mieste. Zvykol som si, že vo vojenskej kariére sa musí človek stále učiť niečo nové, posúvať sa dopredu. Potom je sám so sebou spokojný.“

S Poliakmi po anglicky

Pred príchodom na trénažérové pracovisko si urobil svoju prácu technika špecialistu, a tým sa to pre neho skončilo. Tu ho čakala práca s ľuďmi, lebo technická časť je len jedna čiastka jeho pracovného zamerania. Andrej spomína, že sa musel naučiť vystupovať pred ľuďmi, nadriadenými aj zahraničnými kolegami. Bez dostatočného ovládania ruštiny a v poslednom období najmä angličtiny by svoju prácu nemohol plnohodnotne zastávať. Priznáva, že iné je zvládnuť svoje technické úlohy a iné je ich verejne prezentovať a obhajovať. Pred nadriadenými, návštevmi, cudzími pilotmi. „Spomínam si, keď sme cvičili poľských pilotov MiG-29. Dá sa s nimi dobre komunikovať aj po slovensky, ale keď sa prešlo k technickým veciam, odbornej terminológii, zistili sme, že už po rusky nevedia a celú kabínu a všetky odborné veci som im musel vysvetľovať v angličtine. A to nebolo vôbec jednoduché. Ale zasa to bola

ďalšia výzva, ktorej zdolanie ma posunulo ďalej,“ hovorí rodák z Hrochote.

Nemyslí len na seba

Zastupujúci veliaci poddôstojník taktického krídla Sliač nadrotmajster Ondrej Ďurian pozná Andreja dlho. „Boli sme rovnakej odbornosti, už vtedy sa mi javil ako dobrý odborník. Navyše premýšľajúci nad plnením úloh. Snažil sa získať nové informácie, vedomosti, praktické skúsenosti. Andrej mal typové skúšky aj na stroje vtedajšej dopravnej letky, ktorá u nás bola. Neskôr, keď som sa stal veliacim poddôstojníkom technického krídla, videl som, ako sa aktívne podieľa okrem odbornej činnosti aj na iných aktivitách. Napríklad na zabezpečení Dňa detí.“

Hovorí, že Andrej dával zaujímavé návrhy, ako akcie zlepšiť. Na trénažér sa dostal, pretože patrila medzi najskúsenejších technikov. Ovládal napríklad systém samokontroly lietadla. Na trénažéri sa premelie množstvo domácich i zahraničných delegácií. Aj v tomto smere skvele reprezentuje krídlo. Ocenenie najlepšieho poddôstojníka si podľa neho zaslúži. Ozbrojené sily propaguje aj vo svojom bydlisku v Ponikách. Spoluorganizuje tam rôzne športové i kultúrne podujatia pre deti, vedie športové krúžky v miestnej škole, bol členom divadelného súboru, prispieva do miestneho periodika, je darcom krvi. Asi najčastejším v rámci vzdušných síl. Má Kňazovického plaketu za sto odberov. „Boli by sme radi, keby mojím príkladom motivoval aj ďalších poddôstojníkov krídla,“ hovorí nadrotmajster Ďurian.

Prvý z krídl

Andrej sa po otázke, či sa niečo zmenilo po tom, ako získal ocenenie najlepšieho poddôstojníka OS SR, len pousmeje. „Všetci, čo ma poznajú, mi gratulovali, potriasali rukou. Verím, že to väčšinou mysleli aj úprimne. Až vtedy som pocítil, že to ocenenie má dnes už veľkú váhu. Tak to berú moji kolegovia poddôstojníci i nadriadení.“

Už sa teší na prezborenie na novú leteckú techniku F-16. S ňou by mal prísť aj nový trénažér. Pre Andreja je to ďalšia výzva.

Náčelník štábu Taktického krídla generálmajora Otta Smika Sliač podplukovník Rastislav Kučera pripomína, že celé velenie toto ocenenie vníma s veľkou radosťou. „Je to po prvý raz, keď sa stal najlepším poddôstojníkom celých ozbrojených síl náš príslušník. Sme hrdí na nadrotmajstra Andreja Brzuľu. Spomínanú skutočnosť náležite využijeme aj v propagácii, prezentácii taktického krídla.“

Text a foto: Jozef Žiak

Biela stopa nezanikla

V sobotu 18. januára sa v hornonitrianskej obci Cigeľ uskutočnil 45. ročník Pochodu vďaky SNP. Ten sa koná ako pripomienka hrdinstva miestnych obyvateľov, ktorí vytrvalo podporovali protifašistický odboj, za čo zaplatili najvyššiu cenu.

Za účasti príslušníkov Veličestva posádky Bratislava prišli vzdať hold obetiam nacistických represíí premiér Peter Pellegrini, predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja Jaroslav Baška, zástupca náčelníka generálneho štábu – náčelník štábu generálmajor Miroslav Lorinc, veliteľ 1. mechanizovanej brigády brigádny generál Ivan Balog, veliteľ posádky Bratislava plukovník Slavomír Milde, predstavitelia miestnej samosprávy, starostovia okolitých obcí i občania z celej republiky.

Pochod vďaky SNP patrí medzi najstaršie a najväčšie zimné turistické podujatia na Slovensku. Organizuje sa od roku 1976, pôvodne pod názvom Biela stopa SNP.

Foto: TASR

Dvanásty Pochod úcty

Príslušníci 2. mechanizovanej brigády 18. januára už po dvanásty raz vystúpili na vrch Borsó neďaleko maďarskej obce Hejce, kde 19. januára 2006 havaroval vojenský špeciál An-24 pri návrate z operácie KFOR v Kosove.

Pochod úcty na vrch Borsó sa stal tradíciou, ktorú iniciovali príslušníci 21. zmiešaného mechanizovaného práporu Trebišov. Účastníci pochodu spolu s veliteľom 2. mechanizovanej brigády brigádnym generálom Vladimírom Kubáňom vzdali úctu a pietu zosnulým kolegom. Prihovorili sa im starší kaplán 21. mechanizovaného práporu Trebišov nadporučík Marek Brody a generálny duchovný Ústredia ekumenickej a pastoračnej služby v Ozbrojených silách a ozbrojených zboroch SR plukovník Marian Bodolák. Spoločne zapálili pri pamätníkoch sviece a spomínali na tých, s ktorými sa už nikdy nestretnú.

Už štrnásť rokov si v januári viac ako inokedy uvedomujeme náročnosť nášho vojenského povolania. Úprimne preto ďakujem všetkým vojakom a zamestnancom, ktorí sa v januári podieľali na dôstojnej príprave a vykonaní pietnej spomienky v maďarskej obci Hejce. Je dôležité nezabudnúť na žiadneho z padlých kolegov, či si ich pripomíname na Slovensku, alebo v zahraničných operáciách. Všetci natrvalo ostávajú našou pevnou súčasťou.

Vojaci podávajú pomocnú ruku zakaždým, keď je to potrebné. S týmto ideovým námetom organizujeme začiatkom februára na zámku v Haliči prvý Charitatívny ples OS SR. Finančný výťažok z plesu použijeme aj na pomoc našim kolegom a ich najbližším, ktorí spoznali krutosť osudu osobne. Práve kolegialita a solidarita, ktoré si vzájomne prejavujeme, sú v súčasnej spoločnosti čoraz vzácnejšie.

Začiatok výcvikového roka je v znamení hodnotenia roka uplynulého. Plne sa stotožňujem so slovami náčelníka generálneho štábu generála Daniela Zmeka, ktorý v čase veliteľského zhromaždenia označil bezpečnostné prostredie v našom najbližšom okolí za dynamicky sa vyvíjajúce a ťažko

predvídateľné. Pokiaľ máme byť dobre pripravení na plnenie úloh v prospech občanov našej vlasti, musíme sa koncentrovať na rovnomerný rozvoj pilierov operačnej pripravenosti, ktorými zostávajú vzdelaný a schopný personál, moderná výzbroj, náročný výcvik, morálka a disciplína. Medzinárodné vojenské cvičenie krajín V4 Slovenský štít ostáva vrcholom výcvikového roka rovnako ako v roku 2019. Do cvičenia sa zapoja takmer všetky naše útvary a zariadenia.

štábný nadrotmajster Marcel Kaniak
hlavný poddôstojník OS SR

Vojenské púte v roku 2020

✂ 62. medzinárodná vojenská púť do Lúrd vo Francúzsku

termín: 13. – 19. mája 2020 (odchod 13. mája, návrat 19. mája)
počet účastníkov: 90 (účasť v rámci osobného voľna)
doprava: služobnými autobusmi MO SR
účastnícky poplatok: 165 eur
stravovanie: počas cesty tam a späť individuálne, počas pobytu
v Lurdoch polpenzia
uzatváranie prihlášok: 1. marca 2020

✂ 15. národná púť Ordinariátu OS a OZ SR do Ríma a Vatikánu v Taliansku

termín: 6. – 12. septembra 2020
počet účastníkov: 45 (účasť v rámci osobného voľna)
doprava: služobným autobusom MO SR
účastnícky poplatok: 200 eur
stravovanie: počas cesty tam a späť individuálne, počas pobytu
v Ríme polpenzia
uzatváranie prihlášok: 31. mája 2020

✂ 29. medzinárodná vojenská púť z Varšavy do Čenstochovej v Poľsku

termín: 4. – 14. augusta 2020
počet účastníkov – profesionálnych vojakov: upresní
pozývajúca strana, účasť v rámci služobnej cesty – asi
12 profesionálnych vojakov
doprava: služobným autobusom MO SR
stravovanie a ubytovanie: zabezpečuje pozývajúca strana
špecifická požiadavka: účasť iba profesionálni vojaci
uzatváranie prihlášok: 31. mája 2020

✂ 10. cyrilo-metodské stretnutie vojenských ordinariátov SR a MR v Zalavári v Maďarsku

termín: jún 2020 – bude upresnený
počet účastníkov: 40 (účasť v rámci osobného voľna)
doprava: služobným autobusom MO SR
stravovanie: obed – vojenský guláš
uzatváranie prihlášok: 31. mája 2020

Jarné a letné aktivity ekumenickej pastoračnej služby

Ústredie ekumenickej pastoračnej služby v OS a OZ SR (Ústredie EPS) pripravuje pre veriacich a záujemcov z radov profesionálov a zamestnancov silových rezortov aj tento rok viaceré podujatia. Do pozornosti verejnosti dáva najmä tieto jarné a letné aktivity:

Charitatívny koncert – klavír Natalia Sklarenko – výber z diela romantických umelcov.

Výnos zo vstupného a dobrovoľného príspevku pôjde na pomoc ľuďom v miestach pôsobenia vojakov OS SR v Bosne a Hercegovine a v Afganistane. Ústredie EPS spolu s Vojenskou podpornou nadáciou organizuje cyklus charitatívnych koncertov nazvaný

podľa ročných období Jar – Leto – Jeseň – Zima. Hrou na klavír nazvaný Očami srdca sa predstaví virtuózka pochádzajúca z Bieloruska **Natalia Sklarenko**, ktorá predstaví dielo **Petra Iljiča Čajkovského na koncerte 26. februára 2020 v koncertnej sieni Dvorana, VŠMU, Zochova 1 v Bratislave o 18.00 hod.** Vstupné 10 eur, predpredaj vstupeniek: Kníhkupectvo Jonatan, Legionárska 2, Bratislava.

V dňoch **24. – 26. 2. 2020** Ústredie EPS pripravuje zimné stretnutie **protestantských vojakov v rakúskych Alpách**. Účelom stretnutia je podporiť nielen spirituálnu stránku vojaka, ale aj fyzickú spojenú so zimnými športmi. Cena 200 eur.

V dňoch **27. – 29. 5. 2020** sa koná **IV. ročník pochodu Duchovne po stopách hrdinov SNP**. Tentoraz sa pôjde stredným Slovenskom cez obce a mestá Prešovského, Banskobystrického a Žilinského samosprávneho kraja (1. deň: Telgárt – Pohorelá,

✂ 24. národná púť Ordinariátu OS a OZ SR do Levoče

termín: 4. – 5. júla 2020

počet účastníkov: 90 (účasť v rámci osobného voľna)

doprava: služobnými autobusmi MO SR

účastnícky poplatok: 15 eur, povinná úhrada pred ubytovaním

stravovanie: raňajky v nedeľu ráno

ubytovanie: zabezpečené za uvedený poplatok

uzatváranie prihlášok: 2. júna 2020

✂ 2. pešia púť príslušníkov OS SR do Levoče (peší pochod v celkovej dĺžke 50 km)

termín: 3. – 5. júla (3 dni)

počet účastníkov: neobmedzený

miesto nástupu: Prešov

doprava: do miesta nástupu silami a prostriedkami útvarov

stravovanie: sčasti individuálne

ubytovanie: v poľných podmienkach

uzatváranie prihlášok: 31. mája 2020

✂ Národná púť do Šaštína

termín: 15. septembra 2020

počet účastníkov: 40 účastníkov zo Vzdušných síl OS SR (účasť v rámci osobného voľna)

prihlasovanie: telefonicky u dekana Vzdušných síl OS SR Zvolen

doprava: služobným autobusom

stravovanie: individuálne

uzatváranie prihlášok: bez prihlášok, hlásiť sa u dekana Veliteľstva Vzdušných síl OS SR

Na púte sa musia záujemcovia prihlásiť prostredníctvom svojich vojenských, policajných, väzenských, hasičských a colných kaplánov.

Na stránke ordinariátu www.ordinariat.sk v časti Aktivity sa nachádza vzor prihlášky, ktorú treba vyplniť, potvrdiť a odovzdať svojmu príslušnému kaplánovi alebo dekanovi, resp. ak nie je ustanovený, tak odoslať na príslušný vikariát. Vybraní účastníci budú včas vyrozumení.

Záväznú prihlášku vyplnenú a veliteľom (nadriadeným) odsúhlasenú a podpísanú treba čo najskôr zaslať prostredníctvom príslušného kaplána na príslušný vikariát. Prihlášky neposielajte na ordinariát. Adresy nájdete v kontaktoch. Uprednostnení budú účastníci v uniformách OS a OZ SR.

Spoločné špecifické podmienky pre účastníkov na púťach:

- príslušníci OS a OZ SR v aktívnom služobnom pomere alebo v zálohe – povinná rovnosť
- všetci povinné individuálne poistenie cestovných a liečebných nákladov na cestu a pobyt
- platný cestovný pas alebo OP
- v prípade účasti aj najbližších rodinných príslušníkov aspoň jeden účastník musí byť v aktívnom služobnom pomere v uniforme
- na cestu treba čerpať riadnu dovolenku, náhradné voľno a pod.
- finančné zabezpečenie: individuálne vreckové

2. deň: Pohorelá – Chata M. R. Štefánika pod Ďumbierom, 3. deň: Chata M. R. Štefánika – Liptovský Mikuláš). Súčasťou pochodu budú zastavenia pri pamätných miestach protifašistického odboja, ako aj s cieľom rozjímať nad duchovným smerovaním našej spoločnosti. Pochod sa skončí 29. 5. 2020 bohoslužbou vo Vojenskej kaplnke sv. Jany z Arku AOS Liptovský Mikuláš. Podrobné informácie na stránke www.ustreps.sk.

V dňoch 23. – 30. 6. 2020 sa uskutoční púť protestantských vojakov zo Slovenska na 69. medzinárodné stretnutie príslušníkov ozbrojených zložiek vo Francúzsku (RIMP). V juhofrancúzskej dedinke Méjannes-le-Clap sa zídu vojaci z rozličných kútov sveta, aby spoločne uvažovali nad kresťanskými

hodnotami a ich etickým dosahom na život vojakov. Zo Slovenska pôjde autobus s asi tridsiatimi účastníkmi. Všetky informácie nájdete na stránke www.ustreps.sk.

V termíne 12. – 19. 7. 2020 sa v chate Havranovo pri Martine uskutoční Letný biblický tábor, ktorý je určený pre deti príslušníkov (aj bývalých) a zamestnancov OS SR, PZ SR, ZVJS SR. Je zameraný na posilnenie kresťanského povedomia v duchu ekumenických zásad. Chceme prežiť aj spoločné chvíle pri športových, turistických, náučno-poznávacích a kultúrnych akciách. Do tábora sa môžu prihlásiť deti vo veku od 11 – 17 rokov. Účastnícky poplatok je 140 eur/dieťa. Prihlášku a všetky informácie nájdete na stránke www.ustreps.sk.

V dňoch 17. – 20. 8. 2020 sa uskutoční pravoslávna púť k sviatku Premenenia Pána – Hora Grabarka v Poľsku. Na púti sa zúčastňujú pravoslávni vojaci z okolitých krajín s cieľom slávania sv. liturgie a kresťanského spoločenstva.

Dvojnásobná kráľovná

V rámci prestížnej ankety Športovec roka 19. decembra zvíťazila členka VŠC Dukla Banská Bystrica Petra Vlhová, vlašajšia prvá slovenská majsterka sveta v alpskom lyžovaní, ktorá podáva vynikajúce výsledky aj v aktuálnom ročníku Svetového pohára.

Druhú v ankete roka skončila jej trojnásobná víťazka biatlonistka Anastasia Kuzminová, ktorá si na záver svojej športovej kariéry vyslúžila v novej budove Slovenského národného divadla dlhotrvajúci potlesk.

Jedenásť krásnych rokov

„Najmä želim tým športovcom, ktorých sny sa ešte nesplnili, aby boli úspešní, lebo viem, aké ťažké je prekonávať neúspechy a pády, aj keď čoraz viac vidím, že tie víťazstvá a prehry v športe nie sú zďaleka také dôležité, aké dôležité sú v rámci spolužitia s ľuďmi mimo športu. Preto každému želim najmä bežné ľudské víťazstvá, a aby vnímali, aký je život krásny a vzácny,“ povedala vlašajšia majsterka sveta v rýchlostných pretekoch a tretia v celkovom poradí Svetového pohára. Svoje druhé miesto v ankete komentovala porovnaním, že nezáleží ani tak na umiestnení, ale na tradičnej atmosfére žičlivosti a uznania športovcom a ich realizačným tímom. „Ďakujem všetkým tým, ktorí dali tak veľa slovenskému športu ešte predtým, ako som na Slovensko prišla – a ďakujem aj za tých krásnych jedenásť rokov v Dukle Banská

Bystrica, ktoré som prežila aj ako reprezentantka Slovenska.“

Vodácka šnúra

V kolektívoch zvíťazila hliadka singl-kanoistov vo vodnom slalome Michal Martikán, Alexander Slafkovský (obaja z VŠC Dukla Banská Bystrica) a Matej Beňuš (ŠKP Bratislava), ktorí na majstrovstvách sveta v La Seu d'Urgell získali deviaty titul svetových šampiónov za sebou. Michal Martikán tak pokračuje vo svojom ťažko prekonateľnom ťažení, keď sa v ankete Športovec roka umiestnil v top 10 už 19-krát a 16 rás v nepretržitom slede. „Veľmi si vážim, že mám možnosť trénovať a reprezentovať. Pravdaže, je to najmä o poctivom tréningu a o zázemí, teda najmä o našej Dukle – a potom sú aj výsledky. Pre mňa takéto slávnostné chvíle a predovšetkým môj šport doteraz nezovädneli,“ uviedol prvý olympijský víťaz v histórii samostatnej Slovenskej republiky a päťnásobný olympijský medailista (2 – 2 – 1), ktorý sa vlni stal predsedom Slovenskej asociácie olympionikov.

V prvej desiatke sa na siedmom mieste umiestnila z Dukly aj biatlonistka Pau-

lína Fialková, tretia na majstrovstvách sveta v šprinte a šiesta v celkovom poradí Svetového pohára. „Očakávam, že Paule sa bude dariť ako vlni a ešte niečo pridá, a Ivke želim, aby už konečne vystúpila z tieňa a dokázala, že aj ona patrí k biatlonovej elite,“ nádejal sa Peter Fialka, otec oboch sestier, pričom Paulína sa 19. januára v rámci Svetového pohára zaskvela v Ruhpoldingu druhým miestom v stíhacích pretekoch.

Celkove možno porovnať, že ak Dukla získala za rok 2018 v ankete Športovec roka sedem z tradične trinástich oceño-

vaných pozícií (desať jednotlivcov a tri kolektívy), za vlaňajšok tento počet klesol na štyri. Stále je však v ankete najúspešnejším slovenským tímom. „Z výsledkov sa teším, opäť sa potvrdilo, že kvalita v našom stredisku je vysoká a že naši športovci paria nielen k najlepším na Slovensku, ale niektorí aj na svete,“ konštatoval podplukovník Roman Benčík, riaditeľ VŠC. Dodal: „Je to zásluhou tak športovcov a ich realizačných tímov, ako aj ústretovosti rezortu obrany, ktorý vytvára pre Duklu profesionálne zázemie. Samozrejme, dnes sa už sústre-

díme na letné olympijské hry v Tokiu.“ Ako inak – vrátane nadporučika Mateja Tótha, ktorý na Športovcovi roka deko-roval ako legendu bývalého bežca Jozefa Plachého.

Obrovská gratulácia

„Skvelá Peťa Vlhová, obrovská gratulácia v mene celého rezortu obrany k dnešnému vynikajúcemu druhému miestu,“ zareagoval na sociálnej sieti minister obrany Peter Gajdoš 29. decembra po úspechu našej športovkyne, keď v rakúskom stredisku Lienz získala druhé miesto v slalome hneď za americkou šampiónkou Mikaelou Shiffrinovou. A to bola iba predohra! V Záhrebe 4. januára Petra nad Mikaelou zvíťazila v slalome s náskokom jednej sekundy a 31 stotín, čo bolo jej najvýraznejšie víťazstvo vo Svetovom pohári. Celkovo to bolo už jej jedenáste víťazstvo v SP a tridsiate pódiové umiestnenie v kariére. Prestížnu korenku Snehovej kráľovnej si však zo Zá-hrebu odniesla prvý raz. „Teším sa, že je tu toľko Slovákov, mám tu priateľa a rodinu a je super vyhrať pred nimi,“ poslala kráľovná slovenského športu za rok 2019 pozdrav rodnej krajine aj svojmu klubu VŠC Dukla. Pravdaže – nielen to, veď 14. januára sa po ďalšom víťazstve v slalome stala princeznou Flachau a v talianskom Sestriere 18. januára zvíťazila v rovnakom čase s Federicou Brignoneovou v obrovskom slalome.

Dvojstranu pripravil: Pavol Vitko

Foto: TASR, VŠC Dukla

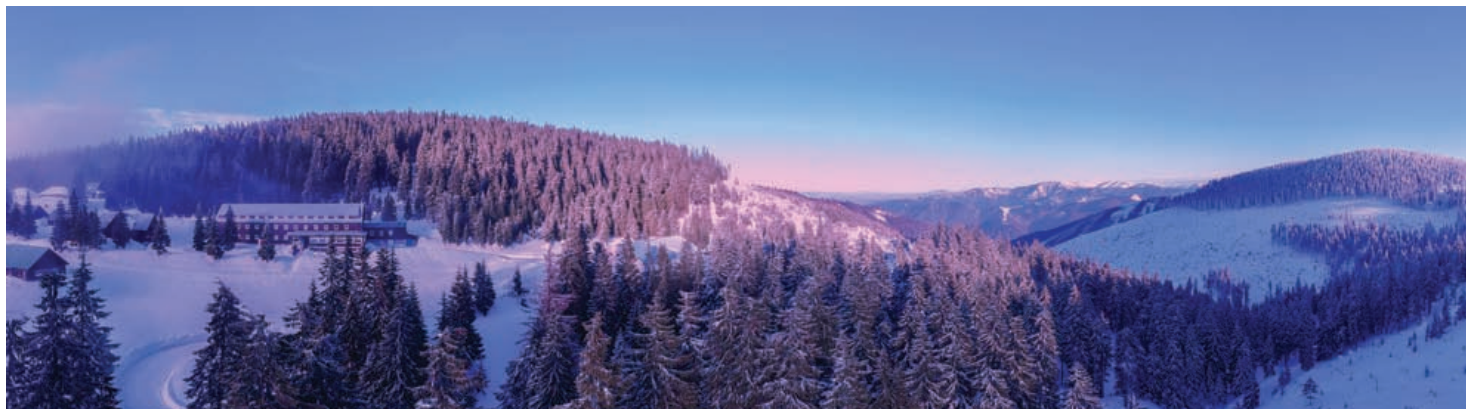
Šiesti v prvej desiatke

Za víťazstvo na VII. armádnych svetových hrách v čínskom Wu-chane či deviatu pozíciu na majstrovstvách sveta v katarskej Dauhe si kladivárka Martina Hrašnová z VŠC Dukla Banská Bystrica vyslúžila druhú pozíciu v ankete Atlét roka 2019. Zvíťazil šprintér Ján Volko z klubu Naša atletika Bratislava. Bronzový bol trojskokan Tomáš Veszelka, opäť z Dukly, a bansko-bystrické VŠC malo v prvej desiatke aj kladivára Marcela Lomnického (5.), prekážkarku Stanislavu Škvarkovú (7.), chodkyňu Máriu Katerinku Czakovú (9.) a výškara Matúša Bubeníka (10.).

Cyklobodka na Lešti

Už tretíkrát po sebe dali cyklisti VŠC Dukla trojdňovú bodku za sezónou v Centre výcviku Lešť. Po streľbách z pištole, samopalu či brokovnice si vyskúšali zlaňovanie a zopakovali si poskytovanie prvej pomoci. V sy-chravom studenom počasí strávili obe noci v lese pod celtovými prístreškami, ktoré si sami postavili, pričom oheň si mohli založiť len pomocou kresadla. Súčasťou sústredenia športovcov aj ich realizačného tímu bol tiež nočný pochod a záverečný výstup na Ďumbier.

GRANIT
HOTEL

PREČO HOTEL GRANIT SMREKOVICA?

- na hrebeni Veľkej Fatry – jedinečná poloha vo vysokohorskom prostredí
- unikátna fauna a flóra štvrtého až piateho ochranného pásma
- privátne prostredie, ďaleko od ruchu mesta a preplnených ulíc
- zrekonštruované izby i hotelové budovy
- otvorené celoročne
- výborná strava
- moderné wellness
- vlastné kino – najvyššie položené na Slovensku
- multifunkčné ihriská
- vlastný lyžiarsky svah s vlekom
- zaručený odpočinok

HOTEL GRANIT SMREKOVICA ***
HORSKÝ REZORT

tel.: +421 (0) 914 324 188
e-mail: repcia.sm@granithotels.sk

facebook.com/granithotels
www.granithotels.sk

**A NAVYŠE MOŽNOSŤ UPLATNENIA REKREAČNÝCH POUKAZOV,
NA KTORÉ MÁTE NÁROK U SVOJHO ZAMESTNÁVATEĽA!**

MILITARY ENGLISH

THE BATTLE OF IWO JIMA

Pripravila: Nadežda Kochmanová • Foto: Famartin, CC BY-SA 4.0

The Battle of Iwo Jima (19 February – 26 March 1945) was a major battle in which the United States Marine Corps and Navy landed on and eventually captured the island of Iwo Jima from the Imperial Japanese Army during World War II. Located approximately mid-way between the Marianas and the Japanese Home Islands, Iwo Jima served as an early warning station for Allied bombing **raids** and provided a base for Japanese fighters to **intercept** approaching bombers. Additionally, the island offered a launching point for Japanese air attacks against the new American bases in the Marianas. In **assessing** the island, American planners also **envisioned** using it as a forward base for the anticipated invasion of Japan.

Iwo Jima became the symbol of the U.S. campaign in the Pacific due both to the heroic actions of the Marines and to the epic act of flag raising atop Mount Suribachi that was later **depicted** in literature, works of art and numerous movies. It is believed that in 5 weeks of some of the bloodiest fighting of World War II, more than 20,000 Japanese forces on the island were killed, as were almost 7,000 Marines. Most of the casualties resulted from the **firm** American belief that Japanese forces were crippled by U.S. Air Force bombardment **complemented** by heavy gunfire from Navy's ships positioned off the island's coast. However, the island's commander, Lieutenant General Tadamichi Kuribayashi focused his attention on building multiple layers of defenses that centered on strong points and bunkers. These featured heavy machine guns and artillery as well as held supplies to allow each strong point **to hold out** for an extended period even in the face of a much larger attacking force – the U.S. invasion troops outnumbered their Japanese enemies on the island by a more than three-to-one margin.

The American invasion, designated Operation Detachment, had the goal of capturing the entire island, including three Japanese-controlled airfields, to

provide a staging area for attacks on the Japanese main islands. Paradoxically, in the end, neither the U.S. Army nor the U.S. Navy was able to use Iwo Jima as a World War II staging area.

Because of the brutality of the fighting, and the fact that the battle occurred fairly close to the end of World War II, Iwo Jima – and those who lost their lives trying to capture the island – **retain** a great deal of significance even today, decades after the fighting stopped. In 1954, the U.S. Marine Corps dedicated the Marine Corps War Memorial, also known as the Iwo Jima Memorial, near Arlington National Cemetery in Virginia to honor all Marines.

QUESTIONS:

1. Prečo sa americké velenie rozhodlo obsadiť Iwodžimu?
2. Ako sa podarilo obrancom ostrova prežiť americké bombardovanie a ostreľovanie?
3. Kde stojí pamätník obetiam bojov o Iwodžimu?

GLOSSARY

- **raids** /reɪdz/ – kampane, nálety;
- **intercept** /ˌɪntər'seɪpt/ – zachytiť, zastaviť;
- **assessing** /ə'seɪsɪŋ/ – zhodnotiť;
- **envisioned** /ɛn'vɪʒənd/ – predstavovať si, plánovať;
- **depicted** /dɪ'pɪktəd/ – stvárnený, zobrazený;
- **firm** /fɜːrm/ – pevný, neochvejný;
- **complemented** /ˈkɒmplə'mentɪd/ – doplnený;
- **to hold out** /tu hoʊld aʊt/ – vydržať, odolať;
- **retain** /rɪ'teɪn/ – ponechávať si.

Vaše starosti... ...na našu hlavu

Ako sa z profesionálneho vojaka v hodnostnom zbore mužstva a hodnostnom zbore poddôstojníkov v dočasnej štátnej službe môže stať „dôstojník“ v hodnostnom zbore dôstojníkov po skončení štúdia na vysokej škole?

Z dikcie zákona č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, konkrétne z ustanovenia § 66 ods. 2 zákona, vyplýva, že ak dopĺňovanie hodnostného zboru dôstojníkov nezodpovedá potrebám služobného úradu, môže služobný úrad vyhlásiť výber pre profesionálnych vojakov v dočasnej štátnej službe v hodnostnom zbore mužstva a hodnostnom zbore poddôstojníkov na ustanovenie do funkcie v hodnostnom zbore dôstojníkov. Výber na dôstojnícku funkciu vyhlasuje služobný úrad na svojom webovom sídle najmenej 21 dní pred jeho uskutočnením. Podmienky, ktoré treba splniť na prihlásenie do samotného výberu, sú špecifikované vo vyhlásenom výbere na dôstojnícku funkciu. Profesionálny vojak sa môže prihlásiť do výberu na dôstojnícku funkciu podaním písomnej žiadosti alebo podaním žiadosti elektronickými prostriedkami, ktorá však musí byť podpísaná zaručeným elektronickým podpisom.

Výber na dôstojnícku funkciu vykonáva výberová komisia, ktorú zriaďuje služobný úrad a v ktorej kompetencii je vyhodnotenie výsledkov výberu na dôstojnícku funkciu. Samotné vyhodnotenie výsledkov výberu na dôstojnícku funkciu spočíva v splnení kvalifikačných predpokladov, ktoré sa preukazujú dokladom o získaní požadovaného stupňa vysokoškolského vzdelania, požadovaného študijného odboru vysokoškolského vzdelania a odbornej spôsobilosti na výkon niektorých odborných činností v štátnej službe, posúdení výkonu štátnej služby, posúdení osobnostných predpokladov profesionálneho vojaka na výkon štátnej služby v hodnostnom zbore dôstojníkov psychodiagnostickým vyšetrením, posúdení odborných vedomostí písomným testom, preskúšaním z cudzieho jazyka, ak sa na výkon obsadzovanej funkcie ovládanie cudzieho jazyka vyžaduje, a osobným pohovorom zameraným na výkon štátnej služby a na očakávaní profesionálneho vojaka vo vzťahu k obsadzovanej funkcii v hodnostnom zbore dôstojníkov. Výberom na dôstojnícku funkciu sa overuje splnenie podmienok na ustanovenie do funkcie s plánovanou vojenskou hodnosťou v hodnostnom zbore dôstojníkov. Služobný úrad písomne oznámi profesionálnemu vojakovi výsledok výberu na dôstojnícku funkciu do desiatich dní od jeho skončenia. Ak žiaden profesionálny vojak nespĺňa určené kritériá, výberová komisia výsledné poradie neurčí a odporučí generálnemu tajomníkovi služobného úradu vyhlásený výber na dôstojnícku funkciu zrušiť. Výsledky výberu na dôstojnícku funkciu služobný úrad vyhlási na svojom webovom sídle do troch pracovných dní odo dňa skončenia výberu na dôstojnícku funkciu.

Mgr. Adriana Sedlárová,

odbor personálnych činností Personálneho úradu OS SR

Breviár dôstojníka

Dary (1)

Streli ste už niekoho, kto by nemal rád darčeky? Počuli ste už, že by dievča, slečnu či dámu nepotešil kvet alebo kytica? Súčasťou nášho života bolo, je a bude prijímanie a odovzdávanie darov. Už od narodenia bol každý z nás obdarovaný, tešil sa na darčeky vianočné, narodeninové, meninové, keď prišla návšteva alebo pri príležitosti skončenia štúdia... Pozornosti, dary mali oddávna dôležitý význam vo vzájomnej komunikácii medzi ľuďmi, národmi i celými ríšami.

Slovo dar je spojené s niekým, komu chceme urobiť radosť, preukázať úctu, vďaku, sympatiu, prípadne iný prejav. Darom je možné dosiahnuť i opačný účinok. Nevhodne zvolený dar môže obdarovanú osobu uraziť, ponížiť, dokázať jej neschopnosť. Je to nezdvorné a takýto výsledok môže nechtiac nastať v prípade, ak nie je rešpektovaná osobnosť obdarovaného, ním uznávané hodnoty a spoločenská etiketa, keď darca z prílišnej horlivosti alebo zahľadenosti do seba stráca schopnosť triezvo uvažovať. Obdarovať je umenie. Je to výnimočný stav, ktorý darcu stavia pred problém, aký dar zvoliť.

Vybrať vhodný dar patrí k spoločenskému vkusu. Cena nie je dôležitá. Hodnotný a trvalý dar je možné dať len vtedy, ak darca presne vie, čo k obdarovanému cíti. Je toho veľa, čo podmieňuje výber vhodného daru.

Dar zostane vždy niečím, čo sa viaže v danom čase k obdarovanému a čo reprezentuje darcu. Preto nikdy, ani pri tej najobyčajnejšej príležitosti sa neodporúča dať dar, do ktorého darca nevloží kúsok seba.

Dar vyberáme v dostatočnom predstihu. Treba zistiť, čo spôsobí obdarovanému najväčšiu radosť, sledovať jeho reakcie a všimnúť si, o čom hovorí. Niekedy sa o vhodnom dare zmieni sám. Prípadne sa môžeme poradiť s členmi rodiny, v obchodných kontaktoch so spolupracovníkmi, asistentom alebo sekretárkou.

Text: pplk. Viktor Smolár
riaditeľ odboru protokolu,
kancelária ministra obrany SR

Pek(el)ne po slovensky

Keď skratky robia starosti

Pomerne často sa v novinových článkoch, ale aj oficiálnych dokumentoch stretávame s nesprávnym písaním skratiek *a. s.*, *s. r. o.*, *spol. s r. o.* Medzi jednotlivými časťami skratiek **a. s.** (akciová spoločnosť), **s. r. o.**, prípadne **spol. s r. o.** (spoločnosť s ručením obmedzeným) majú byť medzery. Ak skratka stojí za názvom spoločnosti, oddeľujeme ju čiarkou. Čiarku píšeme aj za skratkou, ak za ňou nasleduje ďalšie slovo: **Slovenská pošta, a. s.**, poskytuje moderné komunikačné, distribučné a platobné služby. **Orange Slovensko, a. s.**, ponúka mobilné telekomunikačné služby. **Vydavateľstvo Matice slovenskej, s. r. o.**, vám želá veľa príjemných chvíľ pri čítaní kníh.

Ukazuje sa, že mnohým robia problémy aj celkom jednoduché predložky. Veľmi často môžeme počuť alebo čítať vyjadrenia typu *stalo sa to niekoľko rokov dozadu*; *cvičenie sa konalo päť týždňov dozadu*; *bol som tam tri dni dozadu*. V slovenčine na vyjadrenie okolností predchádzania v čase máme predložku **pred**, preto nemusíme siahnuť za cudzím spôsobom vyjadrovania tejto okolnosti. V slovenčine je teda správne používať *stalo sa to pred niekoľkými rokmi*; *cvičenie sa konalo pred piatimi týždňami*; *bol som tam pred tromi dňami*.

(bj)

Kolaborácia a bezalternatívnosť

„Účasť slovenskej armády na vojne proti ZSSR bola jedným z prejavov kolaborant-skej a bezalternatívnej politiky slovenskej vlády voči predstaviteľom nacistického Nemecka v rokoch druhej svetovej vojny,“ píše vojenský historik Igor Baka v závere svojho rozsiahleho, takmer 550-stranového diela *Slovenská armáda vo vojne proti Sovietskemu zväzu a slovensko-nemecké vzťahy 1941 - 1945*. Všetky časti tohto mimoriadne komplexného a vysoko profesionálneho diela sú

veľkou mozaikou vytvárajúcou obraz vyššie citovaného výsledku. Baka pritom nezachytáva iba samotné pôsobenie Slovákov na východnom fronte – a to od strategických postupov či ústupov až po drobné bojové epizódy. Autor zároveň varuje pred tendenciami bagatelizovať a ospravedlňovať postoje slovenských predstaviteľov pri rokovaniach o účasti slovenskej armády vo vojne či relativizovať mieru kolaborácie s fašistami v samotnom bojovom nasadení. Knihu, ktorú v roku 2019 vydal Vojenský historický ústav, ilustrujú desiatky autentických fotografií a dobových dokumentov.

(pv)

Plná poľná, rozhlasový armádny magazín pre vojakov a nevojakov, je tu pre vás **každý piatok o 21.05 hod.** na všetkých okruhoch Rádia Regina a v repríze v sobotu o 00.30 hod.

Pripomienky, tipy a názory posielajte na mailovú adresu plnapolna@mod.gov.sk.

Teší sa na vás
Miroslav Minár

Mesačník Obrana v digitálnej podobe: www.mosr.sk/obrana/
Týždňový súhrn správ eBulletin: www.mosr.sk/ebulletin/
Ďalšie informácie: www.facebook.com/mosr.sk

www.youtube.com/user/MinisterstvoObrany
www.instagram.com/ministerstvo_obrany_sr

Distribúcia mesačníka Obrana: obrana@mod.gov.sk

MINISTERSTVO
OBRANY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XXVIII. • č. 2/2020 • Redakčná uzávierka 27. 1. 2020 • Do výroby zadané 31. 1. 2020 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 29 48, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktori: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk, Mgr. Hana KLOBUŠICKÁ, tel.: 0960 31 17 21, 0903 820 193, e-mail: hana.klobusicka@mod.gov.sk • Vedúca vydania: Mgr. Veronika MÁTUŠOVÁ, tel.: 0960 31 17 01, 0903 820 555, e-mail: veronika.matusova@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • Tlač: Západoslenské tlačiarne Skalica, s. r. o. • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR • NEPREDAJNÉ

Minister obrany Peter Gajdoš vyhlásil 23. ročník ankety

Adeptov na ocenenie v kategóriách
**Záchrana života, Pomoc verejnosti
a Priateľ armády za rok 2019**
môže nominovať KAŽDÝ
do 28. februára 2020

písomne na adrese

**Ministerstvo obrany SR, kancelária ministra
obrans, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava**
(na obálku treba uviesť „Čin roka“)
alebo mailom na adrese
cinroka@mod.gov.sk

**Piaty vyžrebovaní účastníci ankety
budú pozvaní na slávnostné vyhodnotenie.**

Veliteľ posádky Nitra

Vás
srdečne pozýva na
20. REPREZENTAČNÝ PLES
14. februára 2020 o 19:00 hod.
PKO Nitra (Ulica J. Kráľa 4)

Predaj vstupeniek prostredníctvom sekretariátu plrb,
tel. č.: 0960 374 008, e-mail: jana.gathova@mil.sk.

Vstupné: 40 €

DUCHOVNÉ SLOVO

kpt. PaedDr. PhDr. ThLic. Tomáš Hud'a, PhD. SchP
titulárny vojenský dekan Akadémie ozbrojených síl
Liptovský Mikuláš

Dôležitosť cesty

Dnes sa viac ako kedykoľvek predtým teší veľkej obľube zásada typu „účel svätí prostriedky“. V jej mene sú rozhodujúce samotné výsledky, človek sa nezamýšľa nad spôsobom, akým sa dosahujú. Toto je náš veľký problém, problém orientácie na výsledky. Keď sa nedostavia, sme frustrovaní, zbití a upadáme do beznádeje. Zabúdame, že to, čo má hodnotu, je vernosť procesu. Jednoducho povedané: nie je dôležitý cieľ, dôležitejšia je cesta; nie je dôležitá pointa, ale príbeh. Plody našich námah totiž prídu vtedy, keď na ne príde čas. Aj svätý apoštol Pavol to vyjadril vo chvíli, keď ďakoval Bohu za to, že bojoval dobrý boj a svoju vieru zachoval (porov. 2 Tim 4,7). Neďakoval za vybojované úspechy a víťazstvá, ale za vernosť v boji. Už samotný boj mal pre sv. Pavla hodnotu. Homérovmu Odysseovi, ktorý hľadá celé roky cestu domov z Tróje na ostrov Itaku, v istom momente hovorí jeden starec: „Domov nie je dôležitý. Dôležitá je cesta domov.“

Aj mnohí z nás máme problém s touto orientáciou na výsledky. Zabúdame na dôležitosť vernosti procesu, ceste, boju. Vernosť je viac než akékoľvek výsledky. Vlastne už vernosť sama je výsledkom, a nie zlým.

O niekoľko dní vstúpime do pôstneho obdobia a budeme sa zamýšľať nad hodnotou pôstu. Zvyčajne ho nedoceňujeme, považujeme ho za anachronizmus z minulosti, ktorý dnes nikomu nič nehovorí. Inokedy pôst zasa preceňujeme, považujeme ho za jediný cieľ pôstneho obdobia a stavíme na ňom takmer celú veľkonočnú prípravu. Zabúdame však, že pôst je prostriedok, cesta, a teda proces, ktorý má hodnotu vtedy, keď nás oslobodzuje od vedomia dôležitosti konečného výsledku a zacieli našu pozornosť na prítomné „hic et nunc“, na vernosť Kristovi tu a teraz. Pôst má teda primárne duchovný charakter. Pôst nie je pôstom od niečoho (napr. jedla), ale pre niečo (resp. pre niekoho). Je príležitosťou urobiť skutok lásky pre blížneho, najmä pre toho, ktorý sa nachádza v núdzi.

Aj keď naším cieľom je Kristovo Božie kráľovstvo, proces jeho obsiahnutia je nemenej dôležitý. Vyžaduje od nás vernosť Kristovi – v každodenných činnostiach a rozhodovaniach, keď konám, myslím a rozhodujem sa tak, ako by na mojom mieste konal, myslel a rozhodoval sa sám Kristus. A to si vyžaduje moje úplné ponorenie do Krista, snažiac sa spoznávať tak jeho vôľu a zjavovať ju svetu skrze lásku a pomoc. A pôst je vhodnou príležitosťou na prehodnotenie môjho života ako imanentného procesu zrenia Božieho kráľovstva vo mne a v mojom okolí.

Turistika v zime

Väčšina z nás vníma turistiku ako sezónnu záležitosť s typickým letným výstupom na tatranský štít. Treba si však uvedomiť, že na turistiku nie sú vhodné len Vysoké Tatry, ale aj to, že už vôbec nie je limitovaná obdobím letných prázdnin.

Zo skúseností zo všetkých pohorí našej krajiny odporúčam ako vhodnejšie obdobie práve jarné a jesenné mesiace. Sú priaznivejšie teploty vzduchu vhodné aj na intenzívnejšiu fyzickú aktivitu a v horách je menej ľudí.

Obmedzenia

Pokiaľ ide o samotné Vysoké Tatry, platí tu sezónna uzávera dolín, ktorá trvá od začiatku novembra až do polovice júna. Ale netýka sa paušálne celého územia. Okrem Chaty pod Rysmi sú celoročne prístupné ostatné tatranské chaty. Môžete sa vybrať na Chatu pod Soliskom, Zbojnícku a Téryho chatu, Chatu na Zelenom, Popradskom aj Skalnatom plese, Plesnivec a chaty v okolí Hrebienka. Hoci aj uprostred zimy. Či už pešo, na snežniciach alebo na skialpinistických lyžiach. Mimo našich veľhôr platia lokálne obmedzenia turistiky týkajúce sa len určitých oblastí a trás v národných parkoch. Napríklad obmedzenia pohybu v častiach Malej Fatry v čase od marca do polovice júna. Tie zabezpečujú regeneráciu pôdneho krytu, ktorý je po zimnom období náchylnejší na eróziu. Z tohto dôvodu je napríklad aj v Nízkych Tatrách zakázaný vstup na chodník vedúci z Chaty M. R. Štefánika priamo na Ďumbier, pokiaľ nie je aspoň 15 cm snehu.

Bezpečnosť

Pred túrou v ťažšom vysokohorskom teréne treba pozorne počúvať predpoveď počasia a odporúčania horskej služby. V batohu treba mať okrem náhradného teplého oblečenia, čiapky, rukavíc aj termosku s horúcim čajom. Vo vyšších polohách aj stúpacie železá, tzv. mačky. Samozrejmosťou je používanie turistických palíc, mobil nabitý na plnú kapacitu a myslieť treba aj na to, že v zime sa skoro stmieva. Oznámenie trasy a predpokladaného času návratu z túry niekomu blízkemu musí byť striktné dodržiavaným pravidlom.

Pridávajte postupne

Ak ste na túry chodili doteraz výlučne len v lete a za stabilného slnečného počasia, na začiatok tzv. mimosezónnej turistiky vyskúšajte niečo nenáročnejšie vo vašom okolí. Najlepšie trasu, ktorú dobre poznáte. Počas chladnejšieho počasia odhalíte slabiny svojho výstroja a oblečenia. Postupne môžete zvyšovať náročnosť túr, dĺžku výletu a členitejší profil trasy. Neskôr zistíte, že prekážkou nemusí byť ani sychravé, daždivé a veterné počasie. Ak spoza okna bytu vidíte len hustú hmlu, o pár stovák metrov vyššie už môže byť krásne slnečné počasie. Jesenné a zimné inverzie vytvárajú scenérie, aké v lete neuvidíte.

Za zážitkami

Vrcholom mimosezónnej turistiky je zimný turistický výstup v snehu. Na prvý si vyberte niečo menej náročné a organizované, napríklad s Klubom slovenských turistov. Viacpočetná partia ostrieľaných seniorov vám okrem výbornej nálady zaručí aj bezpečnosť. A nebojte sa ani zimného prechodu krajinou na bežkách, je to viac o kráčaní ako o dokonalejšej bežkárскеj technike. Ak bude dostatok snehu, dodržte rozstupy a vyhnete sa stromom, neublíži vám ani prípadný pád. Prvú zimnú túru určite neodkladajte až na víkend. Na dvoj- až trojhodinovú prechádzku sa môžete vybrať aj v podvečer v bežný pracovný deň, trebárs na kopec v blízkosti domova.

Text a foto: nrtm. PaedDr. Bc. Miroslav Štubňa
telovýchovný pracovník vrtulníkového krídla Prešov

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA

Mgr. Tatiana Kumorová
Personálny úrad OS SR

Syndróm vyhorenia

Syndróm vyhorenia alebo „burn-out“ syndróm sa v dnešnej modernej a uponáhľanej spoločnosti vyskytuje čoraz častejšie. Je to psychický stav vyčerpanosti, prejavujúci sa predovšetkým ako reakcia na chronický pracovný stres, a postihuje kohokoľvek bez ohľadu na to, akú pozíciu v práci zastupuje. Je to akýsi nesúlad medzi vlastnými očakávaniami a tým, čo práca môže poskytnúť, teda skutočnou realitou.

O syndróm vyhorenia ide, ak:

- som stále vyčerpaný, unavený, bez energie, v depresii,
- prenasledujú ma pocity negativizmu, strata motivácie a záujmu plniť akékoľvek požiadavky a úlohy súvisiace s prácou,
- v práci som menej produktívny a výkonný, práca ma neteší,
- bývam často chorý, bolí ma hlava, mám problémy so spánkom, s trávením,
- mám pocit, že som zlyhal a na všetko som sám,
- cítim sa nespokojný a nahnevaný.

Čo takýto syndróm spôsobuje? Dôvodom môže byť stresujúca práca, priveľká zodpovednosť, ale aj životný štýl či osobnostné charakteristiky človeka. Konkrétne pocit, že nemám kontrolu nad svojou prácou, chýba mi uznanie alebo odmena za dobre vykonanú prácu, a to nielen finančná. Sú na mňa kladené vysoké nároky, robím prácu, ktorá je monotónna a nezaujímavá, a na nie poslednom mieste, to, že pracujem v chaotickom alebo nátlakovom prostredí. Som perfekcionista, nič pre mňa nie je dosť dobré, mám pesimistický náhľad na seba a na svet, potrebujem mať všetko pod kontrolou a nie som schopný delegovať prácu na iných.

Aby k vyhoreniu nedošlo, pokiaľ je to len trochu možné, vyhýbajte sa stresu, naučte sa riešiť stresové situácie, predchádzať konfliktom a zachovať si rozvahy. Starajte sa o svoje psychické a fyzické zdravie. Dôležitá je psychohygiena. Buďte aktívni, športujte, robte veci, ktoré vás tešia, vyhradte si voľný čas na seba a blízkych, skúšajte nové veci, naučte sa relaxovať, prežívajte čas robením ničoho. Kladte si realistické ciele a naučte sa oceniť samých seba. Obmedzte svoj kontakt s negatívnymi ľuďmi a posilňujte vzťahy s priateľmi a rodinou. Neodmietajte pomoc a podporu. Naučte sa hovoriť NIE a nesnažte sa za každú cenu všetkým vyhovieť. Stanovte si hranice.

Prvá vznikla v Poľsku

Počas druhej svetovej vojny sa tisíce Slovákov a príslušníkov národností žijúcich na území Slovenska zapojili do bojov proti nacistickému Nemecku a jeho spojencom v čs. vojenských jednotkách sformovaných v zahraničí.

Po rozbití Československa a nasledujúcom vzniku Slovenského štátu (14. marca 1939) a protektorátu Čechy a Morava (15. marca 1939) viedli prvé kroky českých a slovenských vlastencov do Poľska.

Pre väčšinu z nich však Poľsko znamenalo len krátku zastávku na ceste do Francúzska, resp. Veľkej Británie. Z poľských prístavov v období od 22. mája do 21. augusta 1939 odplávalo do Francúzska šesť lodných transportov s 1 212 mužmi. Pred odchodom prvého z nich vznikla 30. apríla v Krakove Zahraničná vojenská skupina československá (veliteľ npor. J. Král, od 19. júna pplk. L. Svoboda). Prví Slováci prišli do Krakova 10. mája 1939. Do konca júna sa ich počet rozrástol na 86 mužov. V tomto mesiaci pridelo poľské velenie čs. vojenskej skupine tábor v Malých Bronowiciach. V auguste 1939 rozhodlo o jej presune do tábora v Lesznej pri Baranowiciach. V tomto období mala čs. vojenská skupina 870 vojakov. Do tábora v Lesznej sa presunulo 632 osôb, zvyšok zostal v Malých Bronowiciach pod velením škpt. F. Divokého. Už na tretí deň po vypuknutí druhej svetovej vojny (3. septembra 1939) vydal Ignacy Mościcki, prezident Poľskej republiky, dekrét o utvorení Českej a slovenskej légie, ktorá sa stala časťou poľskej armády.

Realizáciou prezidentského dekrétu bol poverený div. gen. Tadeusz Kasprzycki, minister vojenstva Poľskej republiky. V dôsledku rýchleho postupu nemeckých vojsk sa Českú a slovenskú légii nepodarilo dostatočne vystrojiť ani vyzbrojiť. Jedenásteho septembra bol vydaný rozkaz na evakuáciu tábora v Lesznej, ktorý sa realizoval v noci z 11. na 12. septembra. Česká a slovenská légia najskôr smerovala na Rovno a Evov, neskôr na Tarnopol. Dňa 13. septembra dorazila do mestečka Hluboczek Wielki, kde sa ubytovala. Dvadsaťsedemčlenná skupina pod velením Slováka

npor. v zál. P. Styka 17. septembra zasiahla proti nepriateľskému letectvu, pričom jedno lietadlo zostrelila a ďalšie poškodila. V noci zo 17. na 18. septembra hlavné sily légie dosiahli obec Horodyszczce, kde nadviazali kontakt s jednotkami Červenej armády, ktoré ich odzbrojili a vzápätí odoslali do svojho tyla. Na územie obsadené jednotkami Červenej armády sa dostala aj skupina npor. v zál. P. Styka. Skupina škpt. F. Divokého v počte 189 mužov ustúpila na územie Rumunska.

Okrem príslušníkov Českej a slovenskej légie v Poľsku pôsobili aj ďalší Česi a Slováci, ktorí sa v počte 93 osôb dobrovoľne prihlásili do poľského letectva. Medzi nimi boli aj ôsmi slovenskí letci, ktorí 7. júna 1939 dezertovali z piešťanského letiska s úmyslom zapojiť sa do čs. zahraničného odboja.

Text: plk. v. v. doc. PhDr. Jozef Bystrický, CSc.

Vojenský historický ústav Bratislava

Foto: Vojenský historický archív Bratislava, zbierka autora

Veliteľ československej vojenskej skupiny pplk. Ludvík Svoboda (v prvom rade druhý zľava) so skupinkou jej príslušníkov v Malých Bronowiciach

Zástava 1. čs. pešieho pluku

Vypuknutie druhej svetovej vojny a udalosti, ktoré výrazne zasiahli do politickej mapy strednej Európy, boli hlavnými príčinami vzniku protifašistického odboja nielen v českom a slovenskom prostredí, ale aj v zahraničných politických centrách.

Jedným z takýchto centier bolo Francúzsko, kde ako veľvyslanec pôsobil Dr. Štefan Osuský, ktorý sa výraznou mierou zaslúžil o vznik čs. vojenských jednotiek vo Francúzsku.

Na juhu Francúzska

Už v lete 1939 sa mu podarilo získať súhlas francúzskej vlády so vstupom českých a slovenských dobrovoľníkov do cudzineckej légie. Koncom augusta 1939 odovzdal francúzskej vláde nótu, v ktorej žiadal o možnosť vytvorenia jednotiek, ktoré by boli považované za integrálnu súčasť národnej československej armády, neskôr doplnenú o požiadavku zriadenia československého vojenského tábora v Cognacu, o uvoľnenie čs. vojakov z francúzskych ozbrojených síl a o požiadavku ich materiálneho vybavenia. Dohoda o obnovení čs. armády vo Francúzsku bola medzi Osuským a Daladierom podpísaná 2. októbra 1939. Čs. armáda sa mala dopĺňať povolaním podľa čs. zákonov alebo dobrovoľným vstupom čs. občanov žijúcich vo Francúzsku. V novembri 1939 bola táto dohoda doplnená o mobilizačný rozkaz, podľa ktorého mali do armády vstúpiť krajanovia žijúci nielen vo Francúzsku, ale aj v krajinách pod jeho správou.

Francúzska vojenská správa určila za miesto formovania čs. vojenských jednotiek mestečko Agde na juhu Francúzska. Už v druhej polovici septembra sa tu zhromažďovali prvé stovky dobrovoľníkov a začali sa formovať prvé vojenské útvary. Šestnásteho októbra 1939 bol zriadený aj 1. čs. peší pluk. V januári 1940 bola vytvorená 1. čs. pešia divízia pod velením generála Rudolfa Viesta. Veliteľstvo divízie bolo umiestnené v Béziers, 1. peší pluk bol dislokovaný v Pézans. Do priestoru bojového nasadenia sa pluk dostal 12. júna 1940, keď v zostave 23. francúzskej pešej divízie zaujal významnú úlohu pri obrane predmostia rieky Grand Morin pri Coulommiers.

Odchod do Veľkej Británie

Po evakuácii jednotiek do Veľkej Británie boli vojaci zaradení do zostavy 1. tankového práporu čs. samostatnej obrnenej brigády,

v rámci ktorej sa zúčastnili na bojoch o Dunkerque v rokoch 1944 – 1945.

Bojové zástavy mali aj v tomto prípade veľký význam ako symboly bojovej slávy, vojenskej cti a statočnosti. Všetky vychádzali z jednotného vzoru, ktorý bol stanovený usmernením Ministerstva národnej obrany v Londýne. Pôvodný návrh zástavy 1. pešieho pluku vyhotovil český maliar František Kupka. Bol vyrobený a venovaný mestom Arras a pluk ho slávnostne prevzal 8. mája 1940. Neskôr zástavu prevzal 1. peší prápor a 1. tankový prápor čs. samostatnej obrnenej brigády. Po návrate do Československa sa zástava používala až do roku 1953, keď ju odovzdali do VHÚ Praha, kde je dodnes aj s kópiou zo šesťdesiatych rokov. Replika, ktorá bola vyrobená na múzejné účely firmou Velebný & Fam, s. r. o., v Ústí nad Orlicí, sa nachádza v zbierkach VHM Piešťany od roku 2009. Príležitostne je možné zástavu vidieť pri slávnostných udalostiach organizovaných MO SR alebo v rámci výstav, na ktorých sa autorsky podieľa VHÚ Bratislava.

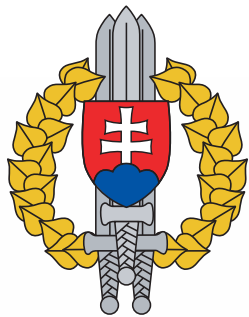
Strieborná jednotka

Zástava vychádza z jednotného vzoru. Lícna strana má štandardnú podobu – na zlatožltom poli je umiestnená plastická výšivka malého štátneho znaku, lemovaná pásom z modro-bielo-červených trojuholníkov. Rubová strana obsahuje československú zástavu orámovanú rovnakým pásom, v strede poľa sú zlaté lípové ratolesti uložené do tvaru otvoreného venca, uprostred ktorého je veľké strieborné číslo 1. Pod vencom je vyšitý modrý nápis RÉSURGAM (lat. „opäť povstanem“). V rohoch sú umiestnené štyri vence z dubových a olivových vetvičiek s rôznymi symbolmi, ktoré vyjadrujú spojitosť jednotky s regiónom a poukazujú aj na historický odkaz čs. jednotky počas prvej svetovej vojny.

Text: Mgr. Viera Jurková

Vojenský historický ústav – VHM Piešťany

Foto: VHM

MLADÉ A MODERNÉ

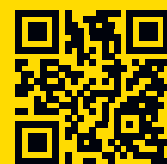

Foto: Ivan Kelemen